

LENGYEL ÁDÁM

adamlengyel92@gmail.com

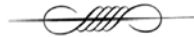
Phd-hallgató (SZTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola)

„Senkit sem hagyunk hátra!”

Amerikai harci mentőakciók Szomáliában és Afganisztánban

„Leave no man behind”

Combat rescue in Somalia and Afghanistan

ABSTRACT

In my study I compare two of the many combat rescue missions from the recent history. These two operations are the Battle of Mogadishu on 3–4. October 1993., and the Battle of Takur Ghar on 4–5. March, 2002. I will examine the physical and political environments, the operational plans, the American and the opposition forces involved in the missions, the exact events that lead to combat rescue missions, and the aftermaths of the two battles.

KEYWORDS

Battle of Mogadishu, Battle of Takur Ghar, CSAR, Somalia, Afghanistan

DOI 10.14232/belv.2018.2.5 <https://doi.org/10.14232/belv.2018.2.5>

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article: Lengyel, Ádám (2018): „Sztálinista szélsőjobb”. A Lohamej Herut Jiszrael katonai tevékenysége és eszmei kötődései Palesztinában, 1940–1948. Belvedere Meridionale 30. évf. 2. sz. 88–118. pp.

ISSN 1419-0222 (print)

ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

www.belvedere-meridionale.hu

BEVEZETÉS

„*Senkit nem hagyunk hátra!*” Ez az ismeretlen eredetű frázis meghatározza a modernkori hadviselést, s a hadseregek profi, hivatásos sereggé való átalakulásával még inkább jelentőségtejtessé vált ez a mondat. Ez a katonák egymásért való felelősségérzetét, és a hadsereg a katonákért vállalt felelősségét testesíti meg – annyira, hogy különböző formákban több hadsereg és alakulat krédójában is megtalálható.¹ Ám amikor ez a mottó a gyakorlatba is átültetésre kerül, sokszor igen kiélezett, veszélyes helyzeteket okoz – adott esetben még tovább növeli a veszteségeket. Tanulmányomban ezt szeretném szemléltetni két, az Egyesült Államok hadereje által végrehajtott harci mentőakción keresztül: egyik az 1993. október 3–4-én lezajlott mogadishui csata során, másik a 2002. március 4–5-én a Takur Ghar hegyen végrehajtott mentőakciók. Bár az események közt közel tíz év telt el, és a bevetés környezete is más volt, a mentőakciók összehasonlítását a véletlen egybeeséseknek köszönhetően érdemes megkísérelni: elemzem és összehasonlítom azokat a döntéseket, melyek alapvetően befolyásolták a helyzet kialakulását, illetve a helikopterek lelövése után hozott döntéseket azok legénységének és utasainak kimentésére.

Munkám során az elérhető legfrissebb, főként angol nyelvű szakirodalmat használtam, illetve az Egyesült Államok haderejének vonatkozó, akkor érvényes kézikönyveit. Elemzésemben nem kívánok morális és politikai kérdésekkel foglalkozni, pusztán az eseményekre és azok következményeire koncentrálok. Az idegen nevek és eszközök átírásánál az angolszász terminológiát követem, az események könnyebb megértését térképek segítik. Az egyszerűség érdekében minden Kalasnyikov-típusú fegyvert a Kalasnyikov névvel jelölök.

ÁLTALÁNOS HELYZET

A szomáliai helyzet a TFR bevetése előtt

1960 nyarán Brit-Szomáliföld és Olasz-Szomália függetlenné válásával és egyesülésével létrejött a Szomáli Köztársaság. 1969-ben Si'ad Barre vezérőrnagy katonai puccsal megdöntötte a kormány hatalmát. Az 1980-as évek végére a lázadások következtében a Barre-rezsim meggyengült, míg végül 1991-ben polgárháború tört ki. Az ország kisebb, a szomáliai klánok által uralt részekre szakadt, melyek egymással is hadban álltak.² Az ENSZ 1992-ben a beavatkozás mellett döntött, a misszió célja a béke elérése és fenntartása, valamint a humanitárius segélyek célba juttatása és védelme volt. A misszió sikertelensége nyomán helyét az amerikai vezetésű UNITAF,³ majd az ennek a kibővítésével megalakult UNOSOM⁴ II vette át. Ezek egyre nagyobb létszámmal és szabadabb bevetési szabállyal komoly harcérintkezésekbe is bocsátkoztak a milíciákkal; ám a várt sikerek elmaradtak.⁵

¹ Többek között a dolgozatban szereplő US Army Ranger alakulatok krédójában is megtalálható: „*Sose hagyom, hogy egy elesett bajtársam az ellenség kezébe kerüljön (...)*” (forrás: <http://www.army.mil/values/ranger.html>; Hozzáférés: 2016. 02. 24.)

² KISS – BESENYŐ – RESPERGER 2010. 41–50.

³ Unified Task Force (magyarul: Egyesített Harci Kötelék).

⁴ United Nations Operations in Somalia (Egyesült Nemzetek Szomáliai Művelete). A szomáliai ENSZ misszió megnevezése. Miután mandátumát megújították, átalakítva, UNOSOM II néven működött tovább.

⁵ KISS – BESENYŐ – RESPERGER 2010. 50.

1993. június 5-én Mohamed Farrah Aideed tábornok és pártja, az Somali National Alliance (SNA) milicistái egy rajtaütésben több ENSZ katonát megöltek. Ennek hatására augusztus 22-én az Egyesült Államok felállította a Task Force Ranger-t (TFR), melynek feladata Aideed tábornok elfogása volt. A TFR augusztus 28-án érkeztek meg Szomáliába, ahol a következő hetek folyamán több bevetést is végrehajtottak, s az egyik ilyen rajtaütés során sikerült elfogni Aideed tábornok egyik tanácsadóját. Ez idő alatt a helyzet Mogadishuban – mely város az ország gazdasági és politikai központja – kritikussá fajult és a város az ENSZ csapatok számára is veszélyessé vált; az amerikai rajtaütések ellenére.⁶

Az afganisztáni helyzet az Operation Anaconda⁷ előtt

Afganisztán 1926-ban nyerte el függetlenségét a Brit Birodalomtól, majd az ország Muhammad Nádír vezetésével Afgán Királyság néven kezdte modern kori működését. Az 1970-es évek éhínségei és a szélsőséges politikai elemek megerősödése nyomán 1973-ban államcsínyt hajtottak végre, kikiáltották a köztársaságot, majd 1978-ban Daud köztársasági elnök hatalmát megdöntötték – őt magát meggyilkolták – és a kommunisták vették át a hatalmat.⁸

A kormányellenes lázadások hatására 1979. december 27-én a Szovjetunió az intervenció mellett döntött, s ezzel megkezdődött a „szovjetek Vietnámja”. A szovjet erők beavatkozása a kisebb lázadásokat kiterjedt felkelésre erősítette, s bár a szovjetek a hagyományos hadviselésben előnyt élveztek, a felkelők a gerilla taktikát alkalmazva komoly veszteségeket okoztak. A mudzsahedinek⁹ harcát több ország és szervezet is titokban támogatta fegyverrel és pénzzel – többek között a CIA is. A szovjet csapatok végül 1989-ben a sikeres gerilla hadviselés és a Szovjetunióban végbemenő változások hatására kivonult az országból.¹⁰

A szovjetek távozása után tovább zajlott a polgárháború, ami után végül az iszlám egy radikális irányzatát követő csoport, a talibán¹¹ szerezte meg a hatalmat. A talib rezsim támogatta az al-Kaida terrorszervezetet és annak vezetőjét, Oszama bin Ladent, amiért cserébe anyagi, katonai, valamint államigazgatási támogatást kapott.¹²

A 2001. szeptember 11-én, New York-ban és Washingtonban végrehajtott terrortámadások hatására George W. Bush, az Egyesült Államok elnöke háborút indított a nemzetközi terrorizmus és annak támogatói ellen, s ennek a háborúnak az első célpontja volt Afganisztán, a küldetés célja pedig a talib rezsim megdöntése, valamint bin Laden elfogása és ezzel az al-Kaida lefejezése volt. Az Egyesült Államok az Operation Enduring Freedom¹³ keretében megszállta az országot, ám annak egyes részeit nem sikerült pacifikálnia, valamint bin Ladent sem sikerült kézre kerítenie.¹⁴

⁶ *Somalia After Action Report*. 9–10.

⁷ Anakonda hadművelet – a 2002. március 3-án indított amerikai hadművelet kódneve.

⁸ RESPERGER – KISS – SOMKUTI 2008. 216–217.

⁹ Az iszlám szent háború, a *Jihad* harcosai nevezik így magukat. Jelentése „Isten harcosa”.

¹⁰ RESPERGER – KISS – SOMKUTI 2008. 217–219.

¹¹ (Itt) az afganisztáni szovjet intervenció vége és az amerikai intervenció között Afganisztánt uraló, multinacionális, vallási alapú politikai-katonai csoport. Tagjai a talibok.

¹² RESPERGER – KISS – SOMKUTI 2008. 220–222.

¹³ Tartós szabadság hadművelet; Afganisztán talib uralom alóli felszabadítását célzó amerikai katonai hadművelet.

¹⁴ RESPERGER – KISS – SOMKUTI 2008. 222.

Általános helyzet összehasonlítása

A Szomáliában kitört polgárháborús helyzet megoldását az ENSZ a békefenntartó missziókban látta, ezzel szemben, amint az fentebb látható, az Egyesült Államok a probléma gyökerének kezelésével – azaz Aided tábormok elfogásával, vagy kormányzati gépezetének megbénításával – kívánta elérni, hogy az országban helyreálljon a közrend.

Ezzel szemben Afganisztánban a katonai beavatkozás váltotta ki a felkelést. Az amerikai csapatok támadása után a tálib rezsimet a hatalomból hiába távolították el, az országból nem sikerült kiűzni, így ennek megoldását kezdték keresni.

A SZEMBEN ÁLLÓ ERŐK

Szomália: az ENSZ és amerikai erők, illetve az SNA milícia

UNOSOM II

Az ENSZ a sikertelen UNITAF misszió után annak kibővítése mellett döntött. A UNOSOM II misszió 1993 nyarára elérte a 16 000 fős harci létszámot, 21 nemzet vett részt benne.¹⁵ A küldetés parancsnoka a török Cevik Bir vezérőrnagy, helyettese az amerikai Thomas M. Montgomery vezérőrnagy volt. Utóbbi egyben a USFORSOM¹⁶ parancsnoki tisztjét is ellátta.¹⁷

Az ENSZ misszióban résztvevő országok közül több is küldött páncélozott egységeket a térségbe: páncélozott csapatszállítókkal rendelkezett az indiai, a maláj, a pakisztáni és az olasz kontingens is, valamint India T-72-es, míg Pakisztán a NATO-tól kapott M48-as harckocsikat vehetett be. Ezen felül az olasz kontingens rendelkezett A-129 Mangusta támadóhelikopterekkel.¹⁸

USFORSOM

A UNOSOM II misszió létrejöttével az Egyesült Államok megtehetette, hogy csökkenti a térségben állomásozó katonáinak létszámát. A létszámcökkentés mellett az amerikai csapatok visszakerültek az amerikai parancsnoki lánc rendszerébe; épp ezért a USFORSOM a CENTCOM¹⁹ parancsnokának, Joseph P. Hoar tengerészgyalogos tábornoknak az alárendeltségébe tartozott.²⁰

Az amerikai csapatok fő célja az volt, hogy támogassák az ENSZ missziót. Éppen ezért, a USFORSOM létszámának jelentős részét – mintegy 2600 főt – a logisztikai alakulatok tették ki, míg a harci erőt egy 1100 fős, dandár vezetési szintű alakulat alkotta. Ezt az erőt a New York

¹⁵ A misszió teljes létszáma jóval meghaladta a 16 000 főt, ám sok nemzet csak logisztikai vagy vezetési támogatást nyújtott, harcoló egységeket nem küldött.

¹⁶ U. S. Force in Somalia (Egyesült Államok Szomáliai Hadereje). Az Egyesült Államok által az ENSZ támogatására küldött csapatok parancsnokságának neve.

¹⁷ *The United States Army in Somalia*. 15–16.

¹⁸ CHUN 2012. 21, 61.

¹⁹ United States Central Command (Egyesült Államok Központi Parancsnoksága); az USA egyik állandó hadszínter parancsnoksága, ennek felügyelete alá tartozik a Közel-Kelet, Közép-Ázsia, valamint Észak- és Kelet-Afrika partvidéki területei. Központja a floridai Tampa-ban van.

²⁰ ALLARD. 28.

államban állomásozó 10. hegyi hadosztálytól különítették el, s ez az egység alkotta a Gyors-reagálású Erőt (QRF),²¹ mely rendelkezett AH-1 Cobra támadóhelikopterekkel, OH-58 Kiowa felderítő helikopterekkel és MH-60 Blackhawk helikopterekkel, azonban nem rendelkezett páncélozott csapatszállítókkal vagy harckocsikkal.²² A USFORSOM parancsnoksága kérte, hogy vezényeljenek hozzájuk páncélosokkal és páncélozott csapatszállítókkal felszerelt alakulatokat, ám ezt a kérést Les Aspin hadügyminiszter elutasította.²³

Task Force Ranger

1993. augusztus 22-én jelentette be Les Aspin hadügyminiszter a Task Force Ranger létrehozását és Szomáliába vezénylését, melynek parancsnokává William F. Garrison vezérőrnagyot nevezték ki. A különítmény közvetlenül a CENTCOM alárendeltségébe tartozott, így Garrison vezérőrnagy nem tartozott semmilyen kötelezettséggel a USFORSOM parancsnoka felé. Az egység azt a feladatot kapta, hogy rajtaütések végrehajtása során fogja el Aideed-ot és fő tanácsadóit.²⁴

Érdeemes megjegyezni, hogy amikor Szomáliába küldték a TFR-t, az amerikai Hadsereg nem rendelkezett a küldetés végrehajtásához szükséges kézikönyvekkel. Az alacsony intenzitású konfliktusokra kiadott kézikönyv nem számolt olyan jellegű művelettel, mint amit a TFR-nek kellett végrehajtania Mogadishuban.²⁵

A kötelék az Egyesült Államok hadseregének több alakulatából lett összeválogatva, a hadsereg elitje alkotta. Mozgósították a Delta Force²⁶ C századát, a 75. Ranger Ezred 3. zászlóaljának B századát, valamint a 160th SOAR²⁷ 1. zászlóalját.²⁸ Emellett a DEVGRU²⁹ kiküldött négy mesterlövészt különleges hírszerzési feladattal, akik csatlakoztak a túsokért induló konvojhoz a mogadishui akció során.³⁰

A TFR nem rendelkezett páncélozott csapatszállítókkal, ahogy harckocsikkal sem, ezek meglétét a feladat, amivel eredetileg megbízták az egységet, nem indokolta. A TFR leginkább gyors rajtaütések végrehajtásához szükséges járművekkel rendelkezett: MH-60 Blackhawk és MH-6 Little Bird típusú helikopterekkel, valamint teherautók és HMMWV³¹ könnyűpáncélatú terepjárók álltak rendelkezésre.³²

²¹ *The United States Army in Somalia*. 15–16.

²² CHUN 2012. 21.

²³ BAUMANN – YATES – WASHINGTON 2004. 116.

²⁴ *Somalia After Action Report*. 10.

²⁵ FM 7–98. Chapter 3., Chapter 7.

²⁶ 1st Special Forces Operational Detachment-Delta (1. Különleges Erők Műveleti Delta-alegysége). Az Egyesült Államok Hadseregének egyik különleges műveleti alakulata.

²⁷ 160th Special Operations Aviation Regiment (160. Különleges Műveleti Repülő Ezred). Különleges műveleti helikopter-egység a Különleges Erők támogatására.

²⁸ CHUN 2012. 16–18.

²⁹ Rövidítés; magyarul Haditengerészeti Különleges Hadviselési Csoport. A Navy SEAL egyik különleges, elsősorban terrorizmus-ellenes műveletekre kiképzett csoportja. Gyakran nevezik SEAL Team Six (Hatos SEAL-egység) néven is.

³⁰ Bővebben lásd: WASDIN – TEMPLIN 2012. 202–260.

³¹ Közismertebb nevén Humvee, könnyűpáncélatú katonai terepjáró.

³² CHUN 2012. 20–21.

1. KÉP Mogadishu 1993. (http://img.photobucket.com/albums/v231/HeavyArty/OP%20Gothic%20Serpent%20Black%20Hawk%20Down%201993/Battle_of_mogadishu_map_of_city_zps0227e848.jpg)

A szomáliai missziók közti összeköttetés

Mint a fentebb leírtakból is látszik, a Szomáliában működő különböző katonai műveletek egy igen bonyolult kapcsolati és hatásköri rendszert alkottak. Ennek következményeképp az információ áramlás nem volt mindig zavartalan, sőt, sokszor el se jutottak fontos információk egyik parancsnokságtól a másikig. Csak hogy egy példát említsek: 1993. szeptember 25-én egy Blackhawk helikoptert lelőtt az SNA milícia RPG használatával, illetve a hónap folyamán az ENSZ csapatok is jelentették, hogy RPG-vel és 106 milliméteres hátrasiklás nélküli lövegekkel tüzelnek a helikopterekre, ezeket az információkat azonban az október 3-i bevetés előtt nem hozták a TFR tudomására.³³

Annak oka, hogy a TFR nem tagozódott be a már a hadszíntéren tartózkodó csapatok rendjébe a művelet jellegéből adódott. A TFR-t stratégiai szintű erőként kívánták alkalmazni, és mint ilyen, a CENTCOM alárendeltségébe kellett kerülnie, azonban ennek következtében nem épült ki szoros taktikai együttműködés Montgomery vezérőrnagy és Garrison vezérőrnagy csapatai közt.³⁴

Az SNA milícia

A SNA milíciája³⁵ képezte Aideed tábornok fő fegyveres alakulatát. A milíciákat kezelő fegyverekkel felszerelt férfiak, nők és gyerekek alkották, létszámukat az ENSZ hírszerzése 1000 főre tette, ám valószínűleg a 12 000 főt is elérhette. Mogadishu körzetekre osztották, minden körzet rendelkezett saját parancsnokkal, s a körzetparancsnokok rádióon tartották a kapcsolatot egymással és Aideed-dal.³⁶

A milícia főként a Barre-rezsim hadseregének fegyverzetéből szerelte fel magát; ez tartalmazott Kalasnyikov és M16 típusú gépkarabélyokat, különböző géppuskákat, páncéltörő fegyverzetet, valamint különböző rakétahajtású gránátvetőket – főként RPG-7-es típust – és kisszámú légvédelmi rakétát. Emellett a különböző klánok és milíciák rátették a kezüket a hadsereg nehézfegyverzetére is, ám az nem sokáig volt működőképes a központi hadsereg összeomlása és az alkatrész-utánpótlás elapadása után. Az SNA katonai vezetői felkészültek az aszimmetrikus hadviselésre, kínai és vietnámi szerzők könyveit tanulmányozták a nem-konvencionális, gerilla hadviselésről, illetve tanácsadóként tapasztalt, Afganisztánban, a szovjetek elleni harcban edződött, feltehetőleg az al-Kaidával kapcsolatban álló mudzsahedín harcosok is támogatták őket.³⁷

Az SNA emellett megfigyelés alatt tartotta az ENSZ és az amerikai csapatok bázisát is, ezáltal tudták, hogy azok mikor indultak bevetésre. Természetesen pontos célinformációkkal

³³ *Somalia After Action Report*. 10–11.

³⁴ ALLARD. 51–52.

³⁵ A dolgozat során „szomáli milícia”-ként jelölt szervezetek, egységek, alegységek az SNA milíciáját takarják.

³⁶ CHUN 2012. 23.

³⁷ Uo. 23.

nem rendelkeztek, de a repülési irányokból vagy a szárazföldi járművek útjából következtethettek rá, és így az egyes körzetek előre felkészülhettek a várható támadásra.³⁸

Érdeemes még megjegyezni, hogy a milicisták jelentős része *khat-függő*³⁹ volt, ezek az emberek délutánra már a szer hatása alatt álltak, a hatás pedig késő estig kitartott. Ettől a milícia tagjai izgalmi, eufórikus állapotba kerültek, és éhséget se éreztek, így pedig kitartóbban tudtak harcolni a délutáni, esti órák során.⁴⁰

A fentiek ismeretében kijelenthető, hogy a szomáli milícia parancsnokai felkészülten várták az ENSZ és amerikai csapatok rajtütéseit. Az általánosan elfogadott tévhitell ellentétben a milicisták nem „szedett-vetett csűrhe” módjára mozogtak, hanem pontosan koreografált rendszer szerint működtek.⁴¹ Ez természetesen nem jelenti azt, hogy harcértékük megközelítene a reguláris hadseregek alakulataiét, mivel az átlag milicista képességei elmaradtak a képzett katonákétól, azonban olyan speciális körülmények között, mint a városi harc, igen veszélyes ellenfélle váltak.

A TAKUR GHAR-ON VÍVOTT ÜTKÖZETBEN RÉSZTVEVŐ ERŐK

Amerikai csapatok

Mivel az Operation Anaconda egy kiterjedt támadó hadművelet volt, így az azt végrehajtó csapatok közül csak azokra koncentrálok, akik aktívan részt vettek a Takur Ghar-on vívott ütközetben, illetve akik nem mellőzhető szereplők az események pontos ismertetése során.

Ellentétben Mogadishuval, ez esetben nem határozható pontosan körül a bevetett erők hovatartozása. Az Operation Anaconda tervezéséért és végrehajtásáért Franklin Hagenback tábornok és a 10. hegyi hadosztály stábjá felelt, míg a különleges erők akciójának koordinálásával a Task Force 11 (TF 11) alá beosztott gardezi AFO⁴² egység volt megbízva. A gardezi AFO parancsnoka Pete Blaber alezredes, Delta operátor, míg a TF 11-é Gregory Trebon dandártábornok volt – Blaber alezredes közvetlen a frontról, míg Trebon dandártábornok az ománi Masirah-ban található támaszponttól irányította az alárendelt egységeit.⁴³ A Takur Ghar hegyre egy SEAL alegységet kívántak bevetni, ezek eredetileg a Task Force Blue alárendeltségébe tartoztak.⁴⁴

³⁸ Uo. 23–24.

³⁹ A Közel-Kelet és Kelet-Afrika hegyvidékes területein honos növény. Levelének fogyasztása izgalmi állapotot, eufóriát és étvágytalanságot okoz. Afrika több országában is fogyasztják. Az Egyesült Államok Kábítószer-ellenes Hivatala, több más ország hasonló szervezeteivel együtt, kábítószerként tartja nyilván.

⁴⁰ WASDIN – TEMPLIN 2012. 264.

⁴¹ *Ambush in Mogadishu: Interview Captain Haad*. <https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ambush/interviews/haad.html>. Hozzáférés: 2018. 02. 24.

⁴² Advanced Force Operations. Afganisztánban használt különleges műveleti eljárás: a frekvenciált pontokra a különleges műveleti erők – főként a Delta – operátorait telepítették előretolt műveleti „központokba”, hogy hírszerzési információt szerezzenek a talibánról és az al-Kaidáról, kiépítsék a kapcsolatot a helyi törzsi vezetőkkel, valamint, hogy koordinálják a különleges erők bevetéseit.

⁴³ BLABER 2010. Chapter 17., 18.

⁴⁴ NEVILLE 2013. 33.

Az akció során bevetett QRF a 75. Ranger Ezred 1. zászlóaljának A századának 1. szakasza volt, Nate Self százados vezetésével. Ez volt az egyik, ilyen feladatokat ellátó csoport az Operation Anaconda alatt, azonban közvetlenül az AFO és a Takur Ghar-ra induló SEAL alegység támogatására nem állt rendelkezésre elkülönített alegység.⁴⁵

Tálibok

A tálib gerillák nem rendelkeztek egységes szervezeti struktúrával, kisebb csoportokra „szakadva” harcoltak a megszálló csapatok ellen. A csoportok közt minimális volt a koordináció, azonban jelentős fegyverkészlettel rendelkeztek, mely főként szovjet fegyverekből állt. Használtak aknavetőket, különböző nehézgéppuskákat, Dragunov (SVD) mesterlövész puskákat és természetesen Kalasnyikovokat és RPG-eket is.⁴⁶

Főként a szovjetek elleni harcban tanult módszereket alkalmazták. Kihasználták a hegyvidék domborzati adottságait, hogy megerősített tüzelőállásokat hozzanak létre, illetve természetes és emberi erővel vájt barlangokat, hasadékokat használtak, hogy elrejtőzzenek a légifelderítés és a bombázások elől. A talibán kötelékében nem csak afgánok harcoltak, hanem más népcsoportok, többek közt üzbégek és csecsenek is jelentős számban jelen voltak.⁴⁷

A bevetett erők összehasonlítása

Mindkét esetben az Egyesült Államok a fegyveres erőinek elitje vett részt az összecsapásokban, a bevetett erők mérete azonban különböző, mivel a küldetések alapvetően eltértek egymástól. A TF Ranger rendelkezésére állt egy teljes ranger század, a Delta egy százada, továbbá egy elit repülőegység és a DEVGRU operátorok, míg ezzel szemben a Takur Ghar-ra csak egy kis létszámú SEAL csapat készült a Mogadishuban is bevetett 160th SOAR egy helikopterének segítségével.

A „tartalékként” rendelkezésre álló erők is eltértek. Mogadishuban a 10. hegyi hadosztály egy zászlóalja adta a QRF-et, ezáltal egy elit könnyűgyalogos egység és annak támogató fegyverzete állt a TF Ranger rendelkezésre. Ezen felül segítséget kérhettek az ENSZ misszió erőtől, amik bevethették páncélozott járműveiket és páncélosaikat.

Ezzel szemben a Takur Ghar-on végrehajtott akciónak a küldetés jellege miatt nem állt rendelkezésre ilyen mértékű erőtartalék. A riadóztatott egység – a QRF –, egy szakasznyi rangerből állt, akik viszont az egész hadművelet egyik gyorsreagálású egységét adták, így nem közvetlenül egy hegytetőre, hanem a völgyben vívandó harcra készültek, és nem rendelkeztek információval a SEAL akciójáról.

⁴⁵ NAYLOR 2006. Chapter Takur Ghar.

⁴⁶ NEVILLE 2013. 20–21., 25.

⁴⁷ Uo. 21.

Az amerikai elit csapatokkal szembeszálló erők létszáma, hasonlóan az amerikai csapatokhoz, eltérő, azonban mindkét esetben elmondható, hogy a saját környezetüket jól ismerő, az ott vívandó, gerilla jellegű harcmódot kiválóan alkalmazó erőkről beszélhetünk.

A Mogadishuban és a Takur Ghar-on az SNA milícia és a talibán által használt fegyverek zömében szovjet gyártmányúak voltak, és mindkét esetben jól alkalmazták az RPG-eket az amerikai helikopterek ellen.

BEVETÉSI TERVEK

Operation Gothic Serpent⁴⁸

Műveleti terv

1993. október 3-án Garrison vezérőrnagy jelentést kapott egy szomáliai ügynöktől, hogy Aideed két szárnysegédje, Omar Salad Elmi és Mohamed Hassan Awale összejövetelt szervez. A célépület az Olympic Hoteltől nem messze, a „*Fekete Tenger*”⁴⁹ névvel illetett terület szívében volt. A célterület mindössze pár tömb távolságra volt Aideed fő fegyverelosztó és fegyverkereskedelmi helyszínétől, a Bakara piactól. Az épületet videó és fotó megfigyelés alá vonták.⁵⁰

A terv a gyorsaságra épített. Eszerint a rangerek 3. zászlóaljának B százada 4 MH-60 helikopterrel érkezik a műveleti területre – ezeket az egységeket a Chalk⁵¹ megnevezéssel és 1–4-ig tartó számmal jelölték – és a célépület körül védőzónát alakít ki, miközben a Delta Force különítmény MH-6 Little Bird helikopterekkel érkezik a helyszínre és elfogja a célszemélyeket. A foglyokat a rangerek maradékából⁵² felállított konvoj teherautóira terelik, majd a Delta és a B század katonáit felvéve visszatérnek a kiindulási bázisra. Az akciót a rakétablokkal és géppuskákkal felszerelt Little Bird és a géppuskákkal ellátott Blackhawk helikopterek fedezik. Az akció tervezett időtartama 35-40 perc volt.⁵³

A rangerek B századának parancsnoka Michael D. Steele százados volt, a konvoj parancsnoka Danny McKnight alezredes, a 3. ranger zászlóalj parancsnoka. Az akcióban részt vevő Blackhawk helikopterek a „*Super*”, a Little Bird helikopterek a „*Star*” hívójellet használták.⁵⁴

⁴⁸ *Gót Kígyó* hadművelet – az 1993. október 3-i rajtaütés kódneve.

⁴⁹ Angolul: *Black Sea*; a katonák egymás közt nevezték így az Aideed milíciái által uralt területet.

⁵⁰ SANGVIC 1998. 14.

⁵¹ Légi szállítású, nagyjából szakasz méretű egységet jelöl az amerikai zsargonban.

⁵² Egy részük hátramaradt a bázison, annak védelmére.

⁵³ CHUN 2012. 38–39.

⁵⁴ Uo. 39.

Rajtaütés

15.32 órakor Garrison vezérőrnagy kiadta a parancsot az akció megkezdésére. A bevetésre induló katonák nem vittek magukkal éjjellátó készülékeket és extra ellátmányt, mivel a korábbi rajtaütések tapasztalatai és az eléjük tárt bevetési terv alapján úgy gondolták, még sötétedés előtt visszatérnek a bázisra, vagyis nem számítottak elhúzódó harcra.⁵⁵

15.40 órakor a Delta megkezdte a célépület biztosítását és a célszemélyek letartóztatását; ezzel egy időben a rangerek is földet értek és biztosították a célpontot. A gyorsköteles ereszkedés közben egy újonc közlegény kizuhant a helikopterből s sürgős orvosi ellátásra szorult. Eközben a milícia heves tűz vette a biztosító rangereket.⁵⁶

A sérült katona evakuációjára McKnight alezredes elkülönített egy 3 HMMWV-ből álló különítményt. Nem sokkal az evakuáció megkezdése után elkezdték a foglyokat a teherautókra terelni.⁵⁷ Ekkor már jó 10 perccel túllépték az akcióra szánt időt.

Az akció teljesen akkor változott meg, amikor 16.20 órakor a Super 61 hívójelű Blackhawk helikopter egy RPG találat következtében lezuhant, 300 yard távolságra a célépulettől.⁵⁸

Operation Anaconda

Műveleti terv

Az Operation Anaconda egy „*üllő és kalapács*” hadművelet volt. A résztvevő csapatok egyik fele lezárja a célterületről, a Shah-i Khot völgyből kivezető útvonalakat, amíg az erők másik fele fokozatosan megkezdí az ellenség kiszorítását, az előre felvett blokkoló pozíciók felé kényszerítve és megsemmisítve azt.⁵⁹

A műveleti terület igen zord körülményeket ígért. A műveletet 2500-3500 méteres tengerszint feletti magasságban hajtották végre, gyakran hófoltos, sziklás terepen, a hőmérséklet napi maximuma 10 Celsius fok körül alakult.⁶⁰

Az akciót Pete Blaber alezredes AFO-jának kiküldött egységei kezdték, akik 3 kulcsfontosságú magaslatot foglaltak el a kezdes előtti napokban és a felderítési tevékenységet, valamint az akció során a légi csapások koordinálását végezték. Az első lövéseket is ezen egységek egyike adta le, amikor kiiktattak egy taliban figyelőposztot.⁶¹

Március 2-án este, a hadművelet második napjának végén a TF 11 parancsnoka utasította Blaber alezredest, hogy a következő napon érkező két SEAL osztagot küldje a már bevetett AFO

⁵⁵ BOWDEN 1999. 14–15.

⁵⁶ SANGVIC 1998. 14–15.

⁵⁷ Uo. 15.

⁵⁸ Uo. 15.

⁵⁹ LYLE 2009. 5.

⁶⁰ RESPERGER – KISS – SOMKUTI 2014. 223–224.

⁶¹ BLABER 2010. Chapter 17.,18.

egységei megerősítésére, majd későbbi felváltására „*amennyire gyorsan csak lehetséges*”.⁶² Az alezredes nem értett egyet,⁶³ és véleményét parancsnokával is közölte, ám az parancsot adott a SEAL bevetésre.

Az egyik SEAL egységnek (hívójele: MAKO 30) a Takur Ghar – a környék legmagasabb hegye – tetején kellett landolnia és ott megfigyelő pozíciót felvennie, míg a másiknak (MAKO 21) az egyik blokkoló pozícióhoz kellett ellátmányt vinnie, majd megfigyelő pozíciót felvennie attól keletre az egyik gerincen.⁶⁴ A helikopterek a Razor hívójel alatt repültek.

Az akció

Amikor a SEAL egységek elindultak az AFO bázisáról, egy AC-130-as csatarepülő „*letapogatta*” a Takur Ghar-t, hogy megbizonyosodjanak róla, hogy a leszállási zóna biztonságos. A repülőgépek infravörös szenzorjai nem jeleztek ellenséges mozgást.⁶⁵

A Razor 03, fedélzetén a MAKO 30-cal március 4-én, körülbelül hajnali 03.00 órakor érkezett a Takur Ghar hegytetőhöz, ahol intenzív kézfegyver és RPG-tűzbe kerültek. A Chinook helikopter egy RPG-találat következtében zuhanni kezdett, s az egyik SEAL katona, Neil Roberts altiszt kizuhant a helikopterből a hegytetőn,⁶⁶ míg a helikopter az egyik blokkoló pozíciótól nem messze ért földet.⁶⁷ Az akció célja ettől kezdve Roberts altiszt kimentése és a lezuhant Razor 03 biztosítása lett.

Bevetési tervek, körülmények összehasonlítása

A fentiekből jól látszik, hogy a két bevetés során különböző körülményekkel kellett megküzdenie az amerikai különleges műveleti csapatoknak. Mogadishuban a fizikai tér, a városi környezet, bár a helyi erőknek kedvezett azáltal, hogy ki tudták használni helyismeretüket a csapatok mozgatása és az úttorlaszok felállítása során, azonban nem tolta el egyértelműen a mérleg nyelvét a javukra, mivel az épületek és más tereptárgyak az amerikai csapatoknak is védelmet nyújtottak. Ezzel szemben a Takur Ghar-on a terep inkább a rajtaütést végrehajtó fél, tehát a talibán számára volt kedvező, mivel az amerikai erők mozgását korlátozta a hegy meredeksége és magassága, illetve nyílt terepen kellett felvenniük a harcot a megerősített állásokból harcoló ellenséggel.

⁶² Idézet részlet Trebon dandártábornok és Pete Blaber alezredes kommunikációjából. (Idézi: BLABER 2010.)

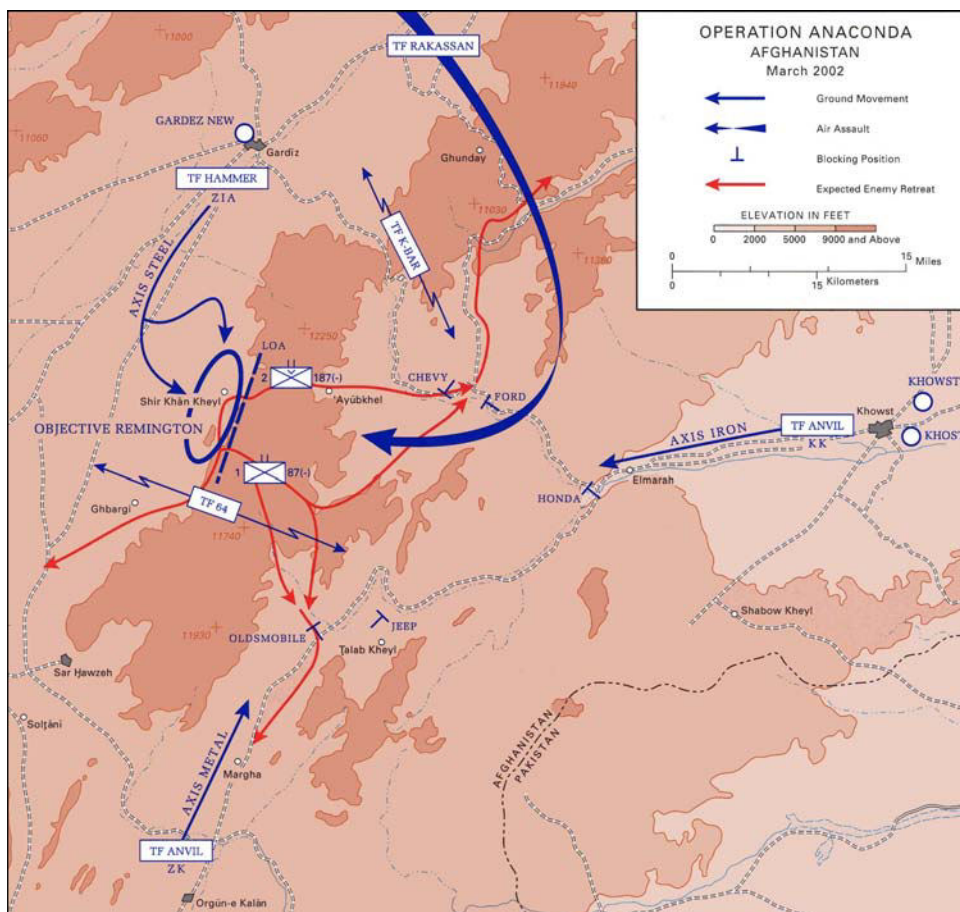
⁶³ Nem akarta bevetni a frissen érkezett csapatokat, mielőtt azok akklimatizálódtak és megismerték volna a pontos helyzetet a régióban. A hegyi hadviselésről szól, FM 3-97.6 jelzésű kézikönyv is kiemeli, hogy a csapatoknak előbb akklimatizálniuk kell a körülményekhez, mielőtt bevetnék őket.

⁶⁴ BLABER 2010. Chapter 19.

⁶⁵ NEVILLE 2013. 35.

⁶⁶ Az altiszt végül életét vesztette a tálib erőkkel vívott tűzpárbajban, még mielőtt társai a kimentésére érkeztek volna.

⁶⁷ BLABER 2010. Chapter 19

2. KÉP *Anaconda hadművelet. Afganisztán, 2002 márciusa. (<https://history.army.mil/books/AMH-V2/AMH%20V2/Map32.jpg>)*

A Ranger-egységek műveleteiről szóló kézikönyv szerint az előkészítés követelményei a következők: hírszerzési információk teljes kihasználása; terv pontos kidolgozása; koordináció; és begyakorlás.⁶⁸ Ezeket a TFR stábjá maradéktalanul teljesítette.

Szintén ezen kézikönyvben találhatóak meg a rajtaütésekre vonatkozó szabályok, melyek az alábbiak: meglepetésszerű támadás; az erők felfedezésének elkerülése; lehető leghamarabbi végrehajtás; minden elérhető támogató eszköz használata; gyors és pontos végrehajtás; végrehajtás utáni lehető leggyorsabb elszakadás az ellenségtől; és gyors visszavonulás.⁶⁹ Ezek közül a szabályok közül a TFR stábjá kettőt is megszegett: fényes nappal vetették be az erőiket és nem

⁶⁸ FM 7-85. Chapter 5-2

⁶⁹ Uo. Chapter 5-2

tudták elkerülni azok akció előtti felfedezését. Ez azonban a bevetési környezet és az akció jellege miatti kényszerű intézkedés volt – a TFR-nek nem volt hatása arra, hogy hol és mikor gyűljenek össze Aided szárnységédei. A többi pontban azonban a TFR egy megfelelő tervet dolgozott ki, és a Super 61 lelovásáig reális esély volt a sikeres végrehajtásra, illetve valamelyest felkészítette a csapatokat a várható városi ütközetre.

Ezzel szemben Afganisztánban a SEAL nem készült arra, hogy a ledobási zónában azonnal fel kell vennie a harcot az ellenséges erőkkal, mivel tudomásuk szerint ott nem tartózkodott tálib egység. Emellett a Takur Ghar esetében igen markáns tényező volt a környezet. A hegyi hadviselésről szóló kézikönyv a környezet emberre gyakorolt hatását ismertető fejezeténél sok időt szentel az akklimatizációnak. A kézikönyv szerint a 70–80%-os megszokáshoz akár 7-10 napra is szükség lehet.⁷⁰

A kézikönyv továbbá kiemeli azt is, hogy a relatív kevés rendelkezésre álló útvonal miatt a célterület direkt megközelítése, illetve a kisszámú rendelkezésre álló leszállási terület veszélyeket jelenthet a helikopterre és annak legénységére. Ennek oka, hogy a helikoptert könnyen felfedezheti vagy megsemmisítheti az ellenség.⁷¹ Itt ismét kitér az akklimatizációra is: amennyiben a katonáknak nem volt erre lehetőségük, vagy idejük, jobb, ha gyalogszerrel közelítik meg a célpontot.⁷²

Még ha figyelembe is vesszük, hogy kiváló fizikai állapotban levő SEAL katonákról van szó, ennek ellenére is szükségük lett volna pár napra, amíg hozzászoknak a környezethez, és bevethetik őket. Erre azonban nem volt lehetőségük, mivel mindössze pár nappal Bagramba történt megérkezésük után Gardezbe, majd onnan a Takur Ghar-ra illetve a Shah-i-Khot-völgybe vezényelték őket.⁷³

A két akció között komoly különbség még, hogy amíg Mogadishuban Garrison tábornok kérhetett segítséget a QRF-től és az ENSZ missziótól, akik tudták, hogy a TFR a körzetben tevékenykedik és hajt végre akciókat, addig a Takur Ghar-ra küldött SEAL egység akciója titokban zajlott egy nagy hadművelet keretében, és nem rendelkeztek közvetlen tartalékkal.

MENTŐAKCIÓK

Mentőakció: Szomália

A rangerek kísérlete a mentésre

A Super 61 lezuhanása után egy egészen új helyzet állt elő. A TFR törzsének döntése alapján, elsődleges feladattá vált, hogy kimentse a sérülteket és halottakat a lezuhant helikopterből. Garrison vezérőrnagy azonnal a helyszínre vezényelte a levegőben tartózkodó CSAR⁷⁴ helikoptert (Super 68) és értesítette a QRF-et. Ők azonnal megkezdték egy mentőakció szervezését, ám ez időbe

⁷⁰ FM 3-97.6. 1–13

⁷¹ Uo. 4–5

⁷² Uo. 4–4

⁷³ NEVILLE 2013. 33–34, illetve BLABER 2010 Chapter 19

⁷⁴ Combat search and rescue (harci kutatás-mentés).

telt számukra, mivel több mérföldet kellett megtenniük a lezuhant helikopterig – mindvégig ellenséges területen és ellenséges tűzben haladva.⁷⁵ Eközben a földi csapat, Steele százados vezényletével megkezdte az előnyomulást a terület biztosítására. A legközelebbi egység a Chalk 2 volt, ők indultak elsőnek, majd őket követte a Chalk 1 és 3. Utoljára a Chalk 4 kezdte meg a lezuhant helikopter megközelítését, amikor konvoj a foglyokkal elindult.⁷⁶

A Star 41 hívójelű Little Bird helikopter még a CSAR egység érkezése előtt landolt a lezuhant Super 61 mellett. A másodpilóta segített a két sebesült Delta mesterlövésznek – akik túléltek az ütközést és sérüléseik ellenére harcba bocsátkoztak a milicistákkal – a helikopterre jutni, miközben a pilóta személyi lőfegyverével fedezte őket. Amikor a CSAR osztag és a Chalk 2 megérkezett, elhagyták a harci zónát a két sebesülttel.⁷⁷ A CSAR különítmény 16.28 órakor érkezett meg, nagyjából egyszerre a Chalk 2-vel. Erős ellenséges tűzben találták magukat, Super 68-at is RPG találat érte, de a helikopter irányítható maradt és biztonságban földre jutatta a mentőosztagot, majd elhagyta a helyszínt.⁷⁸

Eközben McKnight alezredes konvoja folyamatos ellenséges tűzben haladt a városban, ám a barikádok, valamint az állandó lőfegyver és RPG tűz miatt eltévedt. Az akció koordinálására a levegőben lévő helikopter nem tudta pontosan nyomon követni a konvoj pozícióját, így ők se tudtak segíteni a pontos irányok meghatározásában.⁷⁹ Miután újra az Olympic Hotelnél kötöttek ki, Garrison vezérőrnagy a kivonásuk mellett döntött.⁸⁰

A Super 61 elvesztése után a Super 64 vette át a helyét, és fedezte a földi csapatok előnyomulását a lezuhanási zóna irányába, de 16.40 órakor egy RPG találta el Super 64 farokrotorját. A pilóta megpróbálta a helikoptert visszavinni a bázisra, ám a rotor levált, a helikopter pedig egy lakóövezetre zuhant. A legénység megsérült, ám minden tagja túlélte a zuhanást. A Super 62-n tartózkodó két Delta mesterlövész önként jelentkezett, hogy biztosítja a helyszínt az agresszív helyiekkel és a miliciával szemben, míg a mentőosztag megérkezik.⁸¹ A kísérletüket kezdetben a Super 62 fedélzeti géppuskái fedezték, ám a helikoptert hamar kivonták a fokozódó RPG-tűz miatt. Az ütközet során a két Delta lövész, valamint a legénység három tagja életét veszítette, a helikopter pilótája, Michael Durant főtörzszászlós, Aideed fogságába esett.⁸²

Garrison megpróbált a bázison rendelkezésére álló erőkből egy mentőosztagot szervezni a Super 64 sérültjeinek kimentésére, ez a csoport azonban nem tudott közel jutni a helikopterhez.

⁷⁵ CHUN 2012. 49.

⁷⁶ EVERSMAAN – SCHILLING 2004. Chapter Through My Eyes.

⁷⁷ CHUN 2012. 49–50.

⁷⁸ RYSEWYK. 10.

⁷⁹ WASDIN – TEMPLIN 2012. 268–276.

⁸⁰ CHUN 2012. 52.

⁸¹ Korábban Garrison vezérőrnagy úgy döntött, hogy először a Super 61-gyel kell foglalkozni, csak után lehet a Super 64-gyel. Ennek oka, hogy utóbbi messzebb volt a célzónától és a konvoj indulási pontjától, valamint útvonalától. A két mesterlövész – Gary Gordon főtörzsrőrmester és Randy Shughart őrmester – ennek tudatában bocsátkozott harcba az ellenséggel, így önkéntességük még inkább figyelemre méltó és bátor tett volt – később mindketten posztumusz Medal of Honor (Becsület Érdemrend) kitüntetéset kaptak – ez az Egyesült Államok legmagasabb katonai kitüntetése.

⁸² CHUN 2012. 53–58.

Időközben a QRF is jelentette, hogy a készenléti C század bevethető; ők is megpróbálták elérni a lezuhant Super 64-et, ám komoly ellenállásba ütköztek, és a Cobra helikopterek támogatása ellenére úgy döntöttek, visszavonulnak a TFR bázisára.⁸³

Az első helikopter roncsához először a Chalk 2 érkezett meg. Megpróbálták a sebesülteket az egyik közeli épületbe szállítani, ám az erős tűz miatt erre nem volt lehetőség, meg kellett várni a sötétedést. Eközben folyamatos lőfegyver és RPG tűznek, valamint a feljűk dobott gránátok robbanásainak voltak kitéve a nyílt területen.⁸⁴

A Delta és a másik három Chalk egység erős ellenséges tűzben, lassan haladt a lelőtt helikopter felé, amely egységek eljutottak a roncsig, de a szomálik tűzereje azokat is beszorította a környező épületekbe, a katonák jelentős része pedig megsebesült.⁸⁵

A rangerek kísérletének értékelése

Mint a fent leírt eseménytörténetből látható, a két Blackhawk elvesztése teljesen megváltoztatta az események menetét és alapjában befolyásolta az elkövetkező történéseket. Az első helikopter lelövése után Garrison vezérőrnagy és stábjja úgy vélték, kezelni tudják a kialakult helyzetet. Véleményem szerint ez hibás feltételezés volt a részükről.

Ennek egy igen egyszerű oka van: az egész akcióterv kulcseleme az idő volt. Mivel a TFR az ellenséges terület szívébe, a „*Fekete Tengerbe*” készült, így kulcsfontosságú volt, hogy a rajtaütés a lehető legrövidebb idő alatt lezajljék, mivel minden másodperccel, amit a csapatok a harci zónában töltenek, megnő az szemben álló milicisták száma. A Super 61 lelövésekor már túllépték az előre meghatározott időkeretet, ráadásul a helikopter sikeres lelövése extra motívációt adhatott a milícia katonáinak – akik addig is elég elszántan harcoltak.

Ebből kifolyólag a mentőakció megkezdésétől fogva egyre komolyabb ellenállással kellett számolni. Ezzel akkor szembesült Garrison vezérőrnagy is, amikor elkezdtek beérkezni a jelentések a Chalk-októl a növekvő ellenállásról, és a veszteségekről.

A második helikopter elvesztése okozta sok következtében, valamint annak hatására, hogy McKnight alezredes konvoja képtelen volt eljutni a Super 61 lezuhanásának helyére, Garrison vezérőrnagy megfelelő döntést hozott, és visszarendelte a konvojt a bázisra.⁸⁶ Erre azért volt szükség, mert a konvoj súlyos veszteségeket szenvedett és fogytán volt a lőszer, szinte harcképtelenné vált.

Említést érdemlő – és a legtöbb, ezzel az ütközettel foglalkozó könyvben és tanulmányban csak lábjegyzetet kapó – esemény, hogy az akció az eredeti célját elérte: a túsok közül ugyan hárman életüket veszítették a tűzharckok során, ám a két fő célpont, Omar Salad Elmi és Mohamed Hassan Awale túlélte azt és az amerikaiak kezére került.⁸⁷

⁸³ Uo. 52–59.

⁸⁴ DI TOMASSO 10–13.

⁸⁵ PERINO 9–13.

⁸⁶ *The United States Army in Somalia*. 21.

⁸⁷ CHUN. 53.

Harc a sötétedés után és a mentőakció megszervezése

Mivel a TFR és a QRF mentőakciói meghiúsultak, Garrison vezérőrnagy és stábjja az ENSZ erők bevonása mellett döntött, és segítséget kértek Montgomery vezérőrnagytól, aki a UNOSOM II erők helyettes parancsnokaként közelebbi kapcsolatban állt annak csapataival. Az ENSZ erői közül a legtöbb harci alakulat rendelkezett páncélozott járművekkel, azonban csak a malajziai és pakisztáni alakulatok álltak készen egy esetleges bevetésre. Mivel időszükében voltak, úgy döntöttek, hogy csak ezeket az ENSZ csapatokat vetik be, kiegészítve a QRF erőivel és a még harcra képes, a bázison lévő TFR egységekkel.⁸⁸

Sötétedés után az első roncsnál lévő rangerek a környező épületekbe húzódtak; azonban ehhez először meg kellett tisztítani azokat. Miután ez megtörtént, a sebesülteket is bevihették azokba. A helikopter roncsnál is maradt egy kisebb biztosító csapat, mivel a pararescuejumper-ek⁸⁹ megpróbálták kiszabadítani a pilóta beszorult holttestét, ehhez azonban át kellett fűrészelni az üzemanyagtartályt.⁹⁰

Miközben a mentőakciót tervezték, a Little Bird helikopterek folyamatosan tűzcsapásokat mértek a szomáli milíciára a lezuhant helikopter környékén, ezzel támogatva a rangereket. A támadásokat a pilóták egész éjjel folytatták.⁹¹

Idő közben a rangerek szembesültek azzal a problémával, hogy fogytán volt az ellátmányuk. Az ütközet hevessége miatt lőszerkészletük nagy részét felhasználták, s mivel rövid rajtaütésre készültek, nem vittek magukkal elegendő vizet és élelmet sem, a sebesültek nagy száma miatt pedig egészségügyi készleteik is hamar kimerültek. Az éjszaka folyamán ezt egy, a Little Bird-ök fedezete alatt berepülő Blackhawk helikopterről ledobott ellátmánnyal igyekeztek pótolni.⁹² A fedező tűz ellenére a helikopter erős kézifegyver tűzbe került és egy RPG-vel is eltalálták. A gép az akció során már nem hajthatott végre több bevetést.⁹³

A TFR tervezői időközben elkészültek az új mentési tervvel. A QRF 14. gyalogezredének 2. zászlóaljának (2-14) A és C századát már korábban összevonták a TFR bázisául szolgáló reptéren. Az A század, megerősítve a TFR reptéren toborzott önkénteseivel, képezte a fő csapásmérő erőt, a C század feladata volt, hogy a Super 64 lezuhanásának helyszínére érve megállapítsa, mi történhetett ott. A 2-14 B század, ami csak később tudott elindulni, képezte a mentőexpedíció tartalékát.⁹⁴

A terv szerint ezek az erők New Port-nál⁹⁵ egyesülnek a malajziai és pakisztáni erőkkel, a konvoj innen az Olympic Hotelhez hajt, ahol a C század leválik, és biztosítja a Super 64 lezuhanási zónáját, kimentti az esetleg még életben levőket, majd megsemmisítik a roncsot. A konvoj maradéka a Super 61-hez hajt, biztosítja a területet, berakodják a sebesülteket és

⁸⁸ Uo. 60–61.

⁸⁹ Az Egyesült Államok Légierőjének különlegesen képzett, kutató-mentő operátorai, akik amellel, hogy képzett különleges műveleti katonák, szakképzett mentőorvosok és baleseti sebészek is. Elsődleges feladatuk az ellenséges vonalak mögött földet ért pilóták kimentése, de gyakran bevetik őket kutató-mentő feladatkörben, illetve más különleges műveleti egységek, illetve akciók támogatására is.

⁹⁰ DI TOMASSO 13–14.

⁹¹ DI TOMASSO 14.

⁹² Uo. 14.

⁹³ *Somalia After Aaction Report*. 12.

⁹⁴ CHUN 2012. 61–64.

a rangereket, majd a két csoport újra egyesülve visszatér New Port-hoz. Az oszlopot a National Street-ig a pakisztáni tankok vezetik, onnan a maláj páncélozott csapatzállítókkal az élen haladnak tovább. Az akció légi támogatásáról a TFR Little Bird, valamint a QRF OH-58 Kiowa és AH-1 Cobra helikopterei gondoskodnak.⁹⁶ A mentőkonvoj 70 járművet számlált, köztük malajziai Condor és pakisztáni M113 páncélozott csapatzállítókkal, pakisztáni M48 harckocsikkal, továbbá a QRF és a TFR HMMWV terepjáróival.

Az akció megindítását sürgette, hogy 21 órakor a jelentések szerint a helikopter roncs körüli rangerek közül 13-an megsebesültek és 3-an elesetek.⁹⁷ A bevetésben részt vevő rangerek parancsnoka, Steele százados is jelentette, hogy nem tud tovább haladni és közvetlen kapcsolatot teremteni a roncs körüli többi Chalk egységgel, és sürgette a mentőakció megindítását. Ennek az volt az oka, hogy a sérültekkel, éjjellátó készülék hiányában kockázatos lett volna tovább haladni, és Steele százados nem akarta megkockáztatni, hogy csapatát – melyben Delta katonák is voltak – a nyílt utcán kényszerítsék tűzharcra és lemészárolják.⁹⁸

A sötétedés utáni harctevékenység és a mentőakció szervezésének értékelése

Miután Garrison vezérőrnagy helyes döntést hozva kivonta McKnight alezredes konvoját a városból, a TFR Mogadishuban rekedt katonái folytatták a harcot, várva a felmentő erők érkezését. A rangerek a lezuhant helikopter körüli épületek megtisztításával egy viszonylag jól védett, jól védhető állást tudtak foglalni, és fedezni tudták a helikopterben dolgozó egészségügyi személyzetet is, miközben a többi sebesült számára védett helyet biztosítottak. A Little Bird helikopterek támadásai csökkenteni tudták a városban rekedt katonákra nehezedő nyomást és a Super 66-ról ledobott orvosi felszerelés, víz és lőszer segítségével normalizálhatták a helyzetüket egy időre a roncs körüli épületekben tartózkodók. A helikoptert ért erős ellenséges tűz miatt Garrison vezérőrnagy leállította a további ilyen jellegű műveleteket, ami kényszerű döntés volt részéről, mivel nem kockáztathatták meg, hogy még egy helikoptert elveszítsenek, és ezzel tovább bonyolódjon a már amúgy is komplikált helyzet. A ledobott utánpótlásból nem részesültek a Steele százados mellett harcoló rangerek és Delta operátorok, mivel ők a ronctól távolabb fedezékbe kényszerültek az ellenséges tűz miatt. Az ő esetükben így továbbra is kritikus volt a helyzet, ami az ellátmányt illeti, és így érthető, hogy sürgették a mentőakció megindítását.

A városban rekedt csapatok kimentésére a TFR stábjá megfelelő tervet alkotott, főleg ha figyelembe vesszük a rendelkezésre álló szűk időkeretet. A UNOSOM II kontingens bevonásával olyan páncélozott „*ökölre*” tettek szert, amelynek segítségével minimalizálhatták a veszteségeket és a helyzethez mérten könnyen eljuthattak a lezuhant helikopterhez. Azt fontos tisztázni, hogy a támadó akcióban részt vevő katonák közt jelentős többségben voltak az amerikaiak – az amerikai parancsnokok némileg tiltakoztak is amiatt, hogy a maláj Condor csapatzállítókat „*extra*” legénységként maláj katonák is vigyenek.

⁹⁵ Az „*Új Kikötő*”, Mogadishu part menti régiójának egyik főbb pontja.

⁹⁶ Chun 2012. 64–65.

⁹⁷ BAHMANYAR 2005. 155.

⁹⁸ CHUN 2012. 68.

A műveleti tervet igyekeztek a lehető legegyszerűbbre készíteni, mellőzve minden bonyolultabb manővert. Erre azért is volt szükség, mert nem minden, a UNOSOM II-ben szolgáló katona beszélt angolul, így az információátadás nem ment zökkenőmentesen, egy bonyolult terv megértése pedig több időt vett volna igénybe.

A művelet légi koordinálására bevetett OH-58 helikopterekre azért volt szükség, mert – ellentétben a Blackhawk-okkal – ezek rendelkeztek infravörös szenzorokkal és felderítő eszközökkel, amikkel a sötétben is könnyen tudtak tájékozódni. Ezáltal ezekről a helikopterekről a földi csapatok mozgását is könnyebb volt nyomon követni és így segíthették őket a tájékozódásban.

A második mentőakció, veszteségek

23.23 órakor a mentőakciót végrehajtó konvoj elhagyta a New Port-ot. A mentőakció parancsnoka a QRF 2-14 zászlóalj parancsnoka, William David alezredes közvetlenül a pakisztáni tankok mögött haladt egy HMMWV-ban.⁹⁹

A mentőakció során is szinte azonnal komplikáció lépett fel, amikor a konvoj elhagyta az utolsó pakisztáni ellenőrzőpontot, és a National Street-en nyugati irányba kezdett haladni. A pakisztáni M48 harckocsik előre engedték a maláj Condor-okat, azonban a járművek erős ellenséges tűzbe kerültek. Az élen haladó két maláj páncélozott csapatszállító lefordult az útról és továbbhajtott, míg a konvoj többi egysége, az élen David alezredessel folytatta útját. A két Condor-ban utazott az A század 2. szakasza is. A járműveket végül megállásra kényszerítették, amikor RPG találta érte őket – az első járműben a gránát megölte a sofőrt, míg a másik esetben a Condor motorteret találta el. Mivel a konvoj messze járt, a leszakadt szakasz azt a parancsot kapta, hogy alakítson ki védelmi állást, és várjon a felmentő erők érkezésére.¹⁰⁰

A konvoj többi része megpróbált tovább haladni – ismét a pakisztáni tankokkal az élen – azonban az RPG-k és kézifegyverek tüzeiben a pakisztáni járművezetők megállították járműveiket és csak a 2-14 zászlóaljnak és a zászlóalj A századának parancsnokának hosszas unszolása után voltak hajlandók tovább haladni.¹⁰¹

A konvoj a Hawladig úton megállásra kényszerült egy útzár miatt, ezt az A század katonái szétszedték – erre azért volt szükség, mivel a maláj páncélozott csapatszállítók és a pakisztáni tankok vezetői attól féltek, az útzár aknákat, vagy improvizált robbanószerkezeteket rejthetnek. Még mielőtt az útzárat teljesen megtisztították volna, Meyerowich százados, az A század parancsnoka úgy döntött, hogy százada maradékával gyalog teszi meg a hátra lévő pár száz métert a Super 61 roncsáig. Szerencséjükre a konvoj gyorsan tovább tudott haladni, ugyanis az Olympic Hotelnél keresztútba kerültek.¹⁰²

01.55 órakor a mentőakciót végrehajtó csapatok elérték Steele százados csapatát, majd tovább haladtak a roncsához. A roncsnál védelmi zónát alakítottak ki a járművekből és a QFR helyszínen lévő katonáiból. A védőgyűrű¹⁰³ belsejébe húzódtak a TFR katonái, a súlyos sérülteket

⁹⁹ CHUN 2012. 65.

¹⁰⁰ Uo. 69.

¹⁰¹ BAUMANN – YARES – WASHINGTON 2004. 152.

¹⁰² Uo. 153.

¹⁰³ A védőgyűrűt ez esetben nem egy kör alakú védelmi állást jelent, mivel ez városi környezetben nem, vagy csak nehezen valósítható meg. A védőgyűrű kialakításához felhasználták a rangerek által már korábban „megerősített” épületeket, valamint a lelőtt Blackhawk helikopter roncsát is – ami így a gyűrű szélére került.

hordágyakra, majd a páncélozott csapatszállítóba rakodták, míg, akik nem sérültek meg, vagy csak kisebb sérülést szenvedtek, feltölthették készleteiket.¹⁰⁴ A városban, a közvilágítás hiánya miatt teljes volt a sötétség, ezért a mentőakciót végrehajtó katonák világítórakétákat lőttek fel, hogy jobban tájékozódhassanak. Ennek következményként a támogatásukra berepülő támadó-helikopterek pilótáit rövid időre elvákították ezek a rakéták, mivel ők éjjellátót viseltek.¹⁰⁵

Időközben a konvojról levált C század 02.10 órakor elérte a Super 64 roncsát, azonban pár ruhafoszlányon, töltényhüvelyen és véres tócsákon kívül nem találtak semmit, ami a Delta lövészek vagy a legénység hollétére, állapotára utalhatott volna. A roncsot megsemmisítették.¹⁰⁶ 03.00 órakor a leszakadt 2. szakaszt a C század parancsnoka arra utasította, hogy próbáljon meg eljutni a lezuhant helikopterhez. A szakasz ezt folyamatos ellenséges tűzben meg is tette, közben a Little Bird és Cobra helikopterek fedezték őket. Miután a szakasz egyesült a C századdal, visszatértek a kiindulási bázisra.¹⁰⁷

05.37 órára sikerült kiszabadítani a Super 61 pilótájának holttestét, és a csoport elindulhatott a pakisztáni erők bázisra – a változtatást azért eszközölték, mivel a milícia elkezdte lezárni az útvonalat New Port felé. Mivel több, mint 40 sebesült feküdt hordágyon az páncélozott csapatszállítókkal belsejében, így nem jutott mindenkinek hely a járművekben. Az út jelentős részét a bázisig az egyik Chalk tagjai és a 2-14 A század több katonája gyalog tette meg, fedezékül használva a járműveket. Végül ezek az egységek is bekéredztek egy pakisztáni M113-asba és pár HMMWV-ba, és a túlsúfolt járművekben tették meg a hátra levő, nagyjából 10 percnyi utat.¹⁰⁸

A 14 órás akció során 18 amerikai és egy maláj katona esett el, 84 amerikai és 7 maláj katona pedig megsebesült. A szomáli veszteségek 300 és 500 fő közti halottra, valamint 700 és 1000 fő közti sebesültra tehető.¹⁰⁹

A második mentőakció értékelése, következmények

Az ilyen mentőakciók megszervezésének nehézségeit jól demonstrálja az ütközet lefolyása, és ez esetben tovább nehezítette a helyzetet a gyakorlati együttműködés megszervezése és egy ilyen akció lebonyolítása, mivel azt egy multinacionális erő hajtotta végre. A maláj és pakisztáni katonák nem mind beszéltek angolul, az amerikaiak közül viszont senki sem beszélt a malájok és a pakisztániak nyelvét.

Az akció során az első probléma akkor adódott, amikor – valószínűleg az erős ellenséges tűz okozta pánik hatása alatt – az élen haladó maláj páncélozott csapatszállítók letértek az útról és eltévedtek. Az akciót vezető David alezredes döntése, mely szerint nem módosította útirányát, hanem tovább haladt az előre kijelölt úton, jónak bizonyult, mivel így elkerülhette, hogy az álló konvojt koncentrált támadás érje és megakadályozzák a mozgásban. A leszakadt páncélozott csapatszállítóban utazó katonák, miután megállásra kényszerítette őket a két járművet ért találat,

¹⁰⁴ CHUN 2012. 70.

¹⁰⁵ BAUMANN – YATES – WASHINGTON 2004. 153.

¹⁰⁶ Uo.154–155.

¹⁰⁷ CHUN 2012. 69–70.

¹⁰⁸ Uo. 71.

¹⁰⁹ Uo. 71.

profi módon látták el feladatukat, és később sikeresen tudtak csatlakozni a Super 64 roncsánál a 2-14 C századhoz.

Meyerowitch százados a harc hevében tévesnek bizonyuló döntést hozott, amikor megfogytakozott századával gyalog akarta megtenni a hátralevő pár száz méteres távot a Super 61 roncsáig, és így akarta felvenni a kapcsolatot a TFR-rel. A problémát az okozhatta, hogy a térképek, amelyeket használtak, megtévesztők voltak, illetve, hogy a konvoj lassú haladása miatt a százados azt gondolhatta, hogy gyalog gyorsabban tudják megtenni a hátralevő távot. Ezt a két problémát leszámítva az akció zökkenőmentesen zajlott. A levegőből a Cobra és Little Bird helikopterek fedezték az egész akciót, a konvoj járművei és katonái szakszerű védelmi állást alakítottak ki. Bár a lezuhant helikopterben rekedt pilóta holttestének kivágása lassan haladt, amint lehetett, a csoport elindult a pakisztániak bázisára. A kifelé vezető úton a pakisztáni harckocsik folyamatosan tüzeltek a beazonosítható ellenséges lőállásokra. A maláj és a pakisztáni különítmény elengedhetetlen szerepet játszott az akcióban, mivel ezen páncélozott egységek nélkül alig ha bizonyult volna sikeresnek a mentés.¹¹⁰ Bár a katonák egy része gyalog próbálta megtenni az utat a pakisztáni bázisig, végül ők is bezsúfolódtak pár járműbe. A milícia útlezárásai miatt módosított célbázison felkészültek a sebesültek fogadására, tábori kórházat és pihenőt alakítottak ki a katonák számára.

Érdeemes néhány szót ejteni a következményekről. A csata, ha nagy veszteségek árán is, de amerikai sikerrel zárult, a célt teljesítették. Azonban a veszteségek hatására – illetve azok tálalása miatt, melyek kudarcként értékelték – az Egyesült Államok közvéleménye, és emiatt a Kongresszus is a szomáliai szerepvállalás ellen fordult. Ennek hatására Bill Clinton elnök kénytelen volt elrendelni az amerikai csapatok kivonását. A TFR október 25-én elhagyta az országot, és 1994. március 31-én kivonták az utolsó amerikai katonát is. Az amerikai csapatok kivonása után az ENSZ csapatoknak sem volt sokáig maradása, nem sokkal később a UNOSOM II misszió is távozott.¹¹¹

A Super 64-nél vívott ütközet egyetlen életben maradt tagját, a sérült Michael Durant főtörzszászlóst végül Aideed szabadon engedte, az Egyesült Államok tüzszünetet hirdetett a csapatai és Aideed között.¹¹²

Mentőakció: Afganisztán

MAKO 30 mentőakciója

Miután Roberts altiszt kizuhant a Takur Ghar hegycsúcson, s a Razor 03 lezuhant a völgyben, a legénységét és a MAKO 30 operátorait a Razor 04 felvette, mivel az már kirakodta a felszerelést és az általa szállított SEAL alegységet. A helikopter ezután visszarepült Gardez-be, az AFO bázisára, ahol a katonák extra ellátmányt vettek magukhoz és kirakták a szerencsétlenül járt helikopter legénységét, majd újra elindultak a Takur Ghar felé. Ekkor a Razor 04-ből már fogytán volt

¹¹⁰ Ezt bizonyítja Thomas M. Montgomery tábornoknak, a USFORSOM parancsnokának később mondott beszéde, melyben a pakisztániak segítségét méltatta. Lásd: <https://www.pakistanarmy.gov.pk/AWPRReview/TextContent.aspx?pld=57&rnd=200>. Hozzáférés: 2016. 03. 20.

¹¹¹ CHUN 2012. 72.

¹¹² *Somalia After Action Report*. 13.

az üzemanyag, így csak egyszer próbálhattak meg landolni, és arra sem volt idő, hogy biztonságos leszállási zónát keressenek.¹¹³

Az egyik levegőben lévő AC-130-as jelentette, hogy öt-tíz fő ellenséges erőt látnak mozogni a Takur Ghar-on. Blaber alezredes a korábban általa engedélyezett mentőakció támogatása érdekében utasította a csatarepülőket, hogy a Razor 04 megérkezése előtt nyisson tüzet az ellenséges állásokra, illetve, ha sikerül azonosítaniuk Roberts altisztet, akkor mindent tegyenek meg a védelme érdekében, ám időközben megváltoztatták az akció során használt rádiófrekvenciákat. Ennek következtében a gardezi AFO-t rövid időre kizárták a kommunikációból,¹¹⁴ az AC-130-as pedig egy olyan központtal kommunikált, akik nem voltak tisztában a helyzettel, továbbá a gép a Razor 04-vel is elvesztette a rádiókapcsolatot – végül a tűzcsapás, mivel a nem kapott rá megerősítő parancsot a gép legénysége, elmaradt.¹¹⁵

A Razor 04 pilótái igyekeztek kihasználni a hegy árnyékoló hatását, hogy minél később fedezzék fel, és vehessék tűz alá őket, ám ennek ellenére, amikor a Chinook a leszállási zónába ért erős kézfegyver tűz fogadta, azonban sikerült kirakni a SEAL csapatot, majd visszatérnie az AFO bázisára. Az operátorok ekkor megpróbálták két fős csoportokban előre nyomulni, kihasználva a hajnali sötétséget és az éjjellátók adta előnyöket, ám a tálib erők az előre kiépített állásaikból folyamatosan tűz alatt tartották őket. Az előnyomulás közben az osztag két tagja megsebesült, a csapattal dolgozó harcászati légiirányító, John Chapman életét veszítette, így az ellenségtől történő elszakadás mellett döntöttek és 800 méterre ereszkedtek le a hegyen, biztonságos pozícióba.¹¹⁶

MAKO 30 mentőakciójának értékelése

A MAKO 30 kísérlete egy jól rögtönzött mentőakciónak ígérkezett, azonban a kommunikációs probléma, melyet a megváltoztatott rádiófrekvencia okozott megpecsételte az akció sorsát.

Az AC-130-as megtisztíthatta volna a területet a SEAL csoport számára, akik így biztonságos leszállási zónába érkezhettek volna. Mivel azonban a tűzcsapás elmaradt, a Razor 04 és a MAKO 30 erős ellenséges tűzbe érkezett. A katonák megpróbálták egy rohamot végrehajtani, ám az az erős ellenséges tűzben elhalt, az egység pedig a harcászati légiirányítóját elvesztette.

A QRF első kísérlete

Miközben a MAKO 30 visszatért a Takur Ghar-ra, a TF 11 riasztotta a QRF-et, hogy készüljön fel egy mentőakció végrehajtására. Az akció indítását hátráltatta, hogy a rangerek úgy tudták, csak egy Chinook áll rendelkezésükre az akció végrehajtására, így a szakasz parancsnokának, Self századosnak ki kellett választania, kit visz magával. Mikor már Self százados és katonái a Razor 01 hívójelű helikopteren voltak, értesítették a szakasz maradékát, hogy egy másik helikopter vár rájuk. Nem sokkal 05.00 óra után a két helikopter felemelkedett. Az eredeti terv szerint mindkét helikopter először Gardez-be repült volna.¹¹⁷

¹¹³ NEVILLE 2013. 42.

¹¹⁴ Nem zárható ki, hogy az AFO-t és parancsnokát szándékosan akarták kizárni az akció irányításából.

¹¹⁵ BLABER 2010. Chapter 19

¹¹⁶ BRISCO – KIPER – SSCHRODER – SEPP 2003. 302.

¹¹⁷ NAYLOR 2006. Chapter Takur Ghar.

A korábbi akciókat fedező AC-130 csatarepülőnek üzemanyaghány miatt vissza kellett térni a bázisára, helyét két F-15 Eagle vadászbombázó vette át.¹¹⁸ Ez azt jelentette, hogy egy fontos támogató és felderítő eszközt nélkülözniük kellett az érkező csapatoknak. A százados és csapata nem ismerte a pontos helyzetet és a pilótákat se tájékoztatták. A köteléket vezető Razor 01 Gardez közelében elvesztette a rádiókapcsolatot a Razor 02-vel, azonban egy légtérfigyelő géptől azt a parancsot kapta, hogy repüljön a Takur Ghar-ra és tegye ki a QRF-et. A repülőgéptől azt az információt kapták, hogy baráti erők vannak a hegyen.¹¹⁹ 06.00 órakor a Razor 01 elérte a Takur Ghar-t, ahol erős és pontos ellenséges tűzbe került. A nap ekkor már felkelt, a fényében a nagyméretű Chinook tökéletes célpontot nyújtott. A géppuskalövedékektől és egy RPG-találattól sérült gépet a pilótáknak sikerült letenniük a hegytetőn.¹²⁰ Miközben a rangerek megpróbálták kijutni a helikopterből és fedezéket keresni, három emberük életét veszítette az ellenséges kézfegyver tűzben. Az életben maradtak közül pedig hárman megsebesültek.¹²¹

A helikoptert eltaláló lövedékek több rangert megsebesítettek, súlyos sérülést szenvedtek a helikopter pilótái is. A harcképes rangerek és a harctéri légiirányító a helikopter ellenséges bunkerek felé eső részén igyekezett a sziklák mögött védett tüzelőállást felvenni, és fedezni a helikopterben tevékenykedő két pararescuejumpert – őket a helikopter két oldalán elhelyezkedő, golyóálló üzemanyagtartály védte. A helikopter bal oldalán a szintén sérült másodpilóta helyezkedett védelmi állásba.¹²² Self százados és megmaradt emberei megpróbálták megrohmozni és kiiktatni az mudzsahedinek állásait, ám a több irányból érkező kézfegyver tűz és a feljűk dobott kézigránátok visszaszorították őket. A rövid akció alatt többen is könnyebben megsebesültek, köztük a százados is.¹²³

07.00 órakor két F-15-ös vadászbombázó érkezett a rangerek támogatására. Ezzel nagyjából egy időben elindult Gardez-ből a Razor 02, fedélzetén a QRF maradékával. A két F-15-ös pár „száraz” rárepülés után többször tüzet nyitottak az ellenséges állásokra 20 mm-es gépágyúikból, ám ez nem okozott veszteséget a táliboknak. 07.30 órakor a Razor 02 300 méterre a visszavonulásra kényszerített MAKO 30-tól landolt, és kirakodta a rangereket, akiknek így jó pár száz métert kellett megtenniük hegynek fel, hogy csatlakozhassanak társaikhoz.¹²⁴

A QRF első kísérletének értékelése

A QRF bevetését rosszul koordinálták, mivel se a csapatokat, se a helikopterek pilótáit nem tájékoztatták megfelelően. Az, hogy a két helikopter nem együtt folytatta útját a Takur Ghar-ra, szerencsésnek mondható, mivel így maradt egy „második” QRF, amire, mint a fentiekből látható, nagy szükség volt az akció során. A Razor 01 lelövésével újra komoly veszteséget szenvedtek az amerikai csapatok, azonban a lelőtt helikopteren utazók helytállása példásnak mondható.

¹¹⁸ NEVILLE 2013. 49.

¹¹⁹ NAYLOR 2013. Chapter Takur Ghar.

¹²⁰ WRIGHT (et al) 2010. 158.

¹²¹ HIRSH 2004. 234.

¹²² NEVILLE 2013. 50–51.

¹²³ BRISCO – KIPER – SSCHRODER – SEPP 2003. 309.

¹²⁴ WRIGHT (et al) 2010. 158.

A rangerek parancsnoka meglévő erőforrásaira támaszkodva védelmi állást hozott létre, hogy a helikopterben dolgozó két egészségügyi katonát fedezzék. Az akció ezen szakasza rávilágította arra is, hogy bár az F-15 és más vadászbombázók alkalmasak csapásmérésre, ám fedélzeti fegyvereik sem pontosságban, sem tűzerőben nem pótolhatják az olyan nehézfegyvereket mint a tűzéréség, vagy az AC-130-as csatarepülő, mivel rárepüléseik nem elég pontosak ahhoz, hogy komoly károkat tegyenek az ellenséges állásokban.

A második ranger csoport érkezése, evakuáció, veszteségek

Miközben a Razor 02 rangerei gyekeztek megmászni a Takur Ghar-t, hogy bajtársaik segítségére siessenek, az F-15-ösök helyét két F-16 Fighting Falcon vette át. Self százados ismét a bunkerek lerohanását tervezte, ki akarta használni a repülőgépek rárepülése okozta zavart az ellenség soraiban. Az F-16-osok az első rárepülés alkalmával nem nyitottak tüzet, mivel félték attól, hogy bajtársaikat találják el, ám a második és harmadik támadás során lövedékeik végigsöpörtek a tálib állásokon, majd lőszerhiány miatt.¹²⁵ Mivel a felfelé tartó rangerek még messze voltak, és egy aknavető is tüzet nyitott a lezuhant helikopter környékére, Self százados újabb légi-csapást kért. Két F-16-ös érkezett, 500 fontos bombákkal felszerelve. Az egyik gép két bombát is oldott a célobjektumra, ám egyikkel sem sikerült kiiktatnia azt.¹²⁶ Eközben Self százados csapata a CIA egyik fent köröző RQ-1 Predator UAV-jától is segítséget kapott – ez az egység el volt látva két Hellfire rakétával. Az UAV első rakétája nem talált célt, a második azonban megsemmisítette az egyik bunkert, ahonnan a rangereket tűz alatt tartották.¹²⁷

10.30 óra körül a második ranger alegység csatlakozott a már a hegyen harcoló katonákhoz. Az újraegyesült csapat támadási tervet dolgozott ki a hegytető megtisztítására. A terv a két könnyűgéppuska lefogó tüze épített: amíg az ellenséget leköti a két támogatófegyver összpontosított tüze, addig a rangerek közel lopakodnak és kiiktatják azokat kézigránátok és az M203-as gránátvetők használatával. Az akciót sikeresen végrehajtották, a bunker közelében megtalálták a Razor 03-ból kizuhant Roberts altiszt, illetve Chapman harcászati légiirányító holttestét.¹²⁸ 11.15 órára a rangerek megtisztították a hegytetőt, azonban a mudzsahedinek kihasználták terepismeretüket, és az éppen rohmozó katonák hátába kerültek, és rajtaütöttek a hátul maradt sebesülteken. A helikopterben dolgozó két pararescuejumper és az egyik pilóta igyekeztek védeni a sebesülteket a támadóktól, miközben Self százados és csapata a megsegítésükre indult. A két pararescuejumper-t eltalálták, egyikük sérülései súlyosak voltak. A rangerek nagy távolságból vívtak tűzparbajt, miközben a Haditengerészet F-14-esei siettek a segítségükre, és bár bombáikat veszélyesen közel oldották ki a lent harcoló amerikaiakhoz, ám ezzel sikerült megtisztítaniuk a terepet az ellenségtől.¹²⁹

Miután újfent biztosították a területet és a második osztaggal érkező szanitéc megállapította az új sebesültek állapotát, Self százados a kimentésüket sürgette¹³⁰ Trebon dandártábornoknál,

¹²⁵ NEVILLE 2013. 56.

¹²⁶ WRIGHT (et al) 2010. 159.

¹²⁷ NEVILLE 2013. 60–61.

¹²⁸ BRISCO – KIPER – SSCHRODER – SEPP 2003. 312–313.

¹²⁹ Uo. 313–314.

¹³⁰ A százados rádiósain keresztül többször is jelentette, hogy több kritikus állapotú sérültjük is van, a hegytető pedig „cold”, azaz biztonságos leszállni rajta.

azonban azt a választ kapta, hogy az nem hajtható végre, amíg nem sötétedik be.¹³¹ Valószínűleg azért, mert a parancsnokságon zavart okozott, hogy a környező hegyekre bombázást kértek az ott harcoló csapatok. A pararescuejumper-ek két HH-60 Pave Hawk helikoptere a Takur Ghar-tól nem messze körözött, hogy az Anaconda hadművelet során sérült katonákat kimenthesse. Bár ezek a helikopterek nem tudták volna evakuálni az összes katonát, de a súlyos sérülteket kihozhatták volna, azonban nem kaptak parancsot az akció végrehajtására.¹³²

Ez idő alatt az egyik sérült pararescuejumper, Cunningham szakaszvezető életét veszítette. 20.00 órakor két AC-130-as érkezett a Takur Ghar feletti légtérbe a mentőakció fedezésére, ezt követően AH-64 Apache támadóhelikopterek és A-10 csapásmérő repülőgépek érkeztek. A Takur Ghar-on kettő Chinook helikopter landolt a rangerekért, egy harmadik pedig a SEAL csapatot vette fel, 20.20 órára az utolsó amerikai katona is elhagyta a művelési területet.¹³³ Az akcióban hét amerikai katona elesett, további tizenegy komolyan megsérült.

A második csoport érkezése utáni harcok értékelése, összegzés

Az akció utolsó szakaszában a rangerek igyekeztek minél jobban kihasználni a légi támogatás adta előnyöket. Ezúttal már bombákat és rakétákat is be tudtak vetni. Azonban az is bebizonyosodott, hogy ezek se feltétlen elégségesek, ha az ellenség jól védett állásokat tud létrehozni – ez esetben a sziklába vájt mesterséges barlangokat. Self százados a két ranger osztag egyesülése után kiválóan kivitelezett támadással megtisztította a hegytetőt, ám mivel nem hagyott kellő hátvédet, így könnyedén rajtuk tudtak ütni, ami végül komoly veszteségekkel járt. Azonban ez a századosnak nem róható fel, mivel igen korlátozott erőforrásokból volt kénytelen dolgozni, illetve nem számolhatott azzal, hogy a talibán rendelkezik alternatív útvonalakkal a sziklás hegytetőn.

Az akció szempontjából érdekes, hogy míg az első két esetben engedélyezték a nappali bevetést, a hegy megtisztítása után Trebon dandártábornok megtagadta a kimentést. A dandártábornok valószínűleg attól félt, hogy mivel az egész völgyben, így a Takur Ghar környékén folyamatos tűzharc folyt a különböző, az Operation Anaconda-t végrehajtó egységek és a talibán harcosai között, így veszélyes lehet egy helikoptert nappal beküldeni a sebesültekért.

Véleményem szerint a lejjebb és a völgy más pontjain vívott tűzharc nem hátráltatta volna a sebesültek kimentését, vagy akár a teljes QRF evakuálását. Az egészségügyi evakuációs kézikönyv (FM 8-10-6) a hegyi műveleteknél kiemeli, hogy amennyiben ellenséges légelhárítás működik, a légi mentés nem végrehajtható,¹³⁵ azonban ez a helyzet nem állt fenn, miután a rangerek megtisztították a Takur Ghar-t. Az akciót az AH-64 Apache-ok és az A-10 csapásmérő repülőgépek fedezni tudták volna, mivel fegyverzetük olyan precíziós tűztámogatást tesz lehetővé, amivel az ellenség erődített állásait is könnyűszerrel megsemmisíthetik. Ebben az esetben talán megmenthető lett volna Cuningham szakaszvezető élete is.

¹³¹ NEVILLE 2013. 65.

¹³² HIRSH 2004. 252–253.

¹³³ NEVILLE 2013. 65.

¹³⁴ BLABER 2010. Chapter 19.

¹³⁵ FM 8-10-6. 5-3

A mentőakciók összehasonlítása

A helikopterek lelövésének körülményei

A két esemény közt azonnal szembe tűnő hasonlóság, hogy mindkét esetben az egyébként igen pontatlan RPG-vel sikerült több amerikai helikoptert is harcképtelenné tenni. A Mogadishu fölött lelőtt első helikoptert a támadás váratlanul érte, a legénységet nem készítették fel arra, hogy rakétagránátokkal vagy más nehézfegyverzettel fognak rájuk támadni. Emellett a helikopter kis magasságban, alacsony sebességgel repült, hogy fedezni tudja a földi csapatok bevetését – ezzel mintegy célpontként kínálta magát. A helikopter lakott területen zuhant le, az ellenség által uralt zóna szívében. A helyzet szinte azonos volt a Takur Ghar-on is. A helikopter legénysége nem várta, hogy tüzelnek rá, így amikor ez bekövetkezett, zűrzavar lett úrrá a leszállásra készülő gépen – ennek következtében Roberts altiszt kizuhant a helikopterből. A helikopter ezután biztonságos zónában ért földet, a talibán erőktől aránylag távol.

Mogadishu fölött a Super 64 a lelőtt Super 61 helyét vette át. Ekkor már a mentőakció megindult, a helikopter pedig az azt végrehajtó földi csapatot fedezte, amikor a találat érte. A helikopter ezen esetben is ellenséges területen ért földet, azonban a legénység kimentésére nem volt mód, amíg a széles körű mentőakciót meg nem indították. A második helikopter, amit a Takur Ghar fölött lelőttek, éles ellentétben állt a Super 64 lelövésével. Először is, a mentőakciót végrehajtó egység gépét lőtték ki, s így maga a mentőegység szorult azonnali segítségre. Másodszor, a helikopter pilótái nem voltak teljes tudtában annak, hogy mi is vár rájuk a harci zónában, így nem készülhettek fel teljesen arra, ami ott várt rájuk. Harmadszor pedig, mivel a mentőakciót végrehajtó csapat gépét lőtték ki, pontosan a mentési zónában, így nem volt kérdés, hogy a kimentésük elsődleges célként szerepel. Szintén érdemes megjegyezni az első mentőakció alatt történt helikopter-manővereket, amik ismételtén hasonlóságot mutatnak.

A Super 61 roncsa felett a CSAR osztag helikopterét erős tűz fogadta, a helikopter maga is megsérült és ki kellett vonni a harci zónából – miután sikeresen kirakta a pararescuejumper-eket. Ehhez hasonlóan, a Takur Ghar fölé érkező Razor 01-et is erős tűz fogadta, a Super 68-hoz hasonlóan gyorsan kirakodta a bevetési osztagot, majd elhagyta légteret. Ahogy a fentiekből is kitűnik, a két akció során bekövetkezett helikopteresemények igen sok hasonlóságot mutatnak – annak ellenére, hogy egészen más fizikai környezetben következtek be. Ezekből az a következtetés vonható le, hogy az ilyen akciók során végrehajtott bevetések esetén nagyobb figyelmet kell fordítani a helikopterekre leselkedő veszélyekre és ezek lehetséges megelőzésére, semlegesítésére, illetve a helikopterek passzív védelmére.

Bevetett erők

A két ütközet során a bevetett erők jelentős eltérést mutatnak. Míg Mogadishuban egy zászlóalj szintű köteléket vetettek be, köztük a Delta Force egy századával, valamint a DEVGRU mesterlövészeivel, addig a Takur Ghar-on, csak egy hét fős SEAL osztag indult bevetésre, és a mentőakciók során is nagyjából csak egy szakasznyi rangert vetettek be kiegészítésükre. Ezzel szemben a somáliai akció során a mentőakciót nagyjából még egy zászlóaljnyi erővel hajtották végre. Az eltérő méretű erőknel azonban figyelembe kell venni a harci környezetek közti különbségeket. Szomáliában egy városi akcióra készültek, az ellenséges erők által uralt terület szívében, ahol komoly ellenállásra lehetett számítani. A mentőakciót végrehajtó erőket egy kiterjedt ENSZ

misszióban résztvevő csapatokból, illetve az annak támogatására odarendelt amerikai alakulatból verbuválták. Az akció támogatására azonban rendelkezésükre álltak páncélozott csapatszállítók, valamint kisszámú támadóhelikopter és páncélos is.

Ezzel szemben Afganisztánban az akció csak egy kisebb megfigyelési akciónak indult – ennek megfelelő méretű erőt vetettek be kezdetben. A QRF-et ebben az esetben szintén nem egy kiterjedt misszió támogatására, hanem az esetleges gyors kimentésre vagy nagyobb formációk támogatására különítették ki. Azonban ami jelentős előnyt biztosított a kisebb számú erőnek, hogy a csapatok komoly légi támogatást élveztek, mivel egy komoly offenzíva elemeként harcoltak, így a Légierő és a Haditengerészet, továbbá a Hadsereg és még a CIA is támogatta őket repülő eszközökkel, ezáltal jelentős tűzerő felett rendelkeztek. Ez Mogadishuban, mivel az akciót városi környezetben hajtották végre, és igyekeztek kerülni a járulékos civil és infrastrukturális károkat, nem állt rendelkezésre.

Az ellenség és az általa alkalmazott taktika

A két esetben az amerikai katonák igen hasonló ellenséggel találkoztak. Mind a két fél a gerilla hadviselés taktikáját alkalmazta, az SNA milícia felkészítésében – ahogy azt korábban említettem – szerepet vállaltak a szovjet intervenció ellen harcoló mudzsahedinek. A két fél a rajtaütések és lesből támadások taktikáját alkalmazta. Ami különbség a két bevetés során, hogy az SNA milíciája nagy erőt vehetett be a sikeres rajtaütés után a TFR ellen a város szívében, kihasználva az őket támogató város teljes infrastrukturális hátterét. Ezzel szemben a talibán csak korlátozott erővel és erőforrásokkal rendelkezett a Takur Ghar-on és a hegy környezetében. Komoly különbség a két fél közt azonban, hogy az SNA milícia kvázi nemzeti jellegű milícia volt, tagjainak legnagyobb hányada Szomáliából származott. Ezzel szemben a talibán és az al-Kaida a világ minden tájából igyekezett muszlim vallású harcosokat toborozni: a Takur Ghar-on főként úzbégek harcoltak az amerikai csapatok ellen.¹³⁶ Az alkalmazott fegyverzet mindkét haderő esetén a korábbi Szovjetunió gyalogsági fegyverzetének felelt meg.

A mentési kísérletek

A helikopterek lelövése után mindkét akció esetén gyakorlatilag azonos döntés született: azonnal meg kell indítani az akciót a bajba jutott katonák kimentésére. Mogadishu esetében rendelkezésre állt a konvoj és a négy ranger Chalk. A probléma abból adódott, hogy az akciót szinte rögtön megindították, előzetesen nem mérték fel a helyzetet. A konvoj eltévedt az útzárak és a rájuk zúduló golyózápor okozta zűrzavarban, a Chalk-ok pedig folyamatosan harcolva, lassan haladtak előre. A szomáliai akció során a QRF már ekkor megpróbált becsatlakozni, azonban az útzárak és a szomáli milícia ebben megakadályozta őket. Végül Garrison vezérőrnagy kénytelen volt elrendelni a visszavonulást és az újraszerveződést.

A Takur Ghar-on szintén az eredeti bevetést végrehajtó erő indult mentőakcióra. A MAKO 30 katonái megkísérelték megmenteni a helikopterből kizuhant társukat. Kísérletük kudarcba fulladt az elmaradt tűzcsapás miatt, így vissza kellett vonulniuk. Mogadishuban a második fázisa az akciónak a sötétedés után vívott harcból állt. A városban rekedt erők stabilizálták pozíciójukat a Super 61 roncsa körül és némi ellátmányt is kaptak, így kitarthattak, amíg a felmentésükre

¹³⁶ BLABER 2010. Chapter 19

érkező csapatok megérkeznek. Ezzel szemben a Takur Ghar-on a második fázis a QRF első osztagának beavatkozását jelentette. Self százados emberei erős ellenállásba ütköztek, és a légi támogatás ellenére kénytelenek voltak a QRF másik felének beérkezésére várni, hogy komoly támadó akcióba kezdhessenek. Szintén különbséget jelent, hogy a Takur Ghar-on a második lelőtt helikopter szállította a QRF egy részét, így ennek kihozása nem igényelt külön akciót. A harmadik fázis mindkét esetben a helyzet megoldását jelentette, pozitív eredménnyel.

Mogadishuban a TFR, a QRF és az ENSZ erők közös akciót indítottak, páncélozott csapat-szállítókkal és tankokkal megtámogatva. Áttörtek az SNA vonalait, biztosították a helyszínt, majd kimentették az ott rekedt katonákat. A tervet is gyorsan módosították az útzárak miatt, hogy biztonságosabb útvonalon hagyhassák el a műveleti területet. A második helikoptert is sikerült biztosítani, azonban itt sebesülteket nem tudtak már kimenteni. Érdemes leszögezni itt is, hogy az akció elsődleges célját, a célszemélyek elfogását sikerült végrehajtani. A Takur Ghar-on a rangerek folyamatos légi támogatás mellett harcoltak. Amikor a második osztag is beérkezett, maguk hajtottak végre támadást a hegytetőn lévő állások ellen és megtisztították azt, majd légi támogatás segítségével elhárították a hátukba kerülő tálibok támadását. Ezután azonban kénytelenek voltak sötétedésig várni, hogy kimenekítsék őket, s bár ez idő alatt akció már nem történt, további halálos veszteségeket szenvedtek a sebesülések következtében, bár kimentésükre lett volna lehetőség. Mindkét esetben az akció jellegéhez mérten komoly veszteségeket szenvedtek az amerikai csapatok, különösen a bevetett erők nagyságához viszonyítva.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a mogadishui események során az előretolt harctéri parancsnokság tervezte és hajtotta végre a mentőakciót, míg a Takur Ghar-on vívott ütközet esetén az AFO-t szinte teljesen kizárták a szervezésből, így csak passzív figyelői lehetnek az eseményeknek, és ez komolyan hátráltatta annak végrehajtását. Az előretolt parancsnokságok a legtöbb esetben pontosabb képpel rendelkeznek a taktikai helyzetről, így teljesebb kép áll rendelkezésükre, mint a stratégiai szintű parancsnokságoknak, ezáltal pedig döntéseik is gyorsabbak és hatékonyabbak lehetnek.

Összefoglalva, a két akció igen hasonló módon zajlott le, az amerikai csapatok hasonló körülmények között, előnyösebb taktikai helyzetben lévő erő ellen kényszerültek harcra társaik megmentése céljából.

Az különbségektől eltekintve – úgymint környezet, időjárás, ellenséges és baráti erők létszáma, ereje – az akciók során hasonló hibát követtek el az elkapkodott első mentőkísérlettel.

ÖSSZEGZÉS

Mint az a fentiekből is látszik, a két bevetés során, bár más kiindulási helyzetből, más módszerekkel hajtották őket végre, mégis hasonló okokból alakult ki szinte katasztrofális helyzet, majd pedig a rendelkezésre álló erőforrásokból mentőakciókat rögtönözve kellett végrehajtani.

A mentőakciók mind a két esetben sikerrel zárultak – a sebesülteket és a holttesteket kimenekítették –, azonban ez komoly véráldozatba került az akciókat végrehajtó csapatoknak.

Ezen példák is bizonyítják, hogy a mentőakció a hadviselés egyik legkockázatosabb formája, mely során az azt végrehajtó csapatokra igen nagy veszély leselkedik. Éppen ezért érdemes

ezen akciók végrehajtását alaposan megfontolni és az akciót megtervezni, mielőtt a csapatokat annak végrehajtására küldjük.

Ehhez igen fontos a helyzet pontos ismerete, mivel naprakész információk nélkül egy hadműveletet se lehet jól megtervezni. Fontos továbbá, hogy a terven ne módosítsanak túl gyakran akkor, amikor már annak végrehajtását megkezdték. Végül pedig a végrehajtó csapatokat amint lehetséges, ki kell vonni a harci zónából.

A fentiek ellenére felmerülhet a kérdés, hogy vajon megéri-e végrehajtani ezeket az akciókat? A válasz egyértelműen igen, mivel a katonák moráljára jó hatást gyakorol, ha tudják, hogy bármi történjék is, kimenekítik őket az ellenséges vonalak mögül – élve vagy halva. Ezen akciók végrehajtásának és motivációjának filozófiáját kiválóan példázza az az Egyesült Államok Légierijénél szolgáló pararescuejumperek mottója: „*Ezt azért teszem, hogy mások élhessenek.*”¹³⁷

FELHASZNÁLT IRODALOM

Nyomtatott irodalom

AGUILAR, FRANCISCO – BELL, RANDY – BLACK, NATALIE – FALK, SAYCE – ROGERS, SASHA – PERITZ, AKI (2011): *An Introduction to Pakistan's Military*. Cambridge, Harvard Kennedy School.

BAHMANYAR, MIR (2005): *Shadow Warriors. History of the US Army Rangers*. Botley, Osprey Publishing.

BAUMANN, ROBERT F. – YATES, LAWRENCE A. – WASHINGTON, VERSALLE F. (2004): *My Clane Against The World: U.S. and Coalition Forces in Somalia*. Fort Leavenworth, Combat Studies Institute Press.

BEECH, MICHAEL F. (1996): *Mission Creep: A Case Study in U.S. Involvement in Somalia*. Fort Leavenworth, School of Advanced Military Studies.

BLABER, PETE (2010): *The Mission, The Men, and Me. Lessons from a former Delta Force Commander*. New York, Berkley Books.

BOWDEN, MARK (1999): *A Mogadisu-ügy*. Budapest, Athenaeum Kiadó.

BRISCO, CHARLES H. – KIPER, RICHARD L. – SCHRODER, JAMES A. – SEPP, KALEV I. (2003): *Weapon of Choice. U.S. Army Special Operation Forces in Afghanistan*. Fort Leavenworth, Combat Studies Institute Press.

CHUN, CLAYTON K. S. (2012): *Gothic Serpent. Black Hawk Down, Mogadsihu, 1993*. Botley, Osprey Publishing.

DURANT, MICHAEL J – HARTOV, STEVE (2004): *In the Company of Heroes*. New York, Penguin Books.

¹³⁷ A krédó teljes szövege, angolul: „*It is my duty as a Pararescueman to save lives and to aid the injured. I will be prepared at all times to perform my assigned duties quickly and efficiently, placing these duties before personal desires and comforts. These things I do, that others may live.*” (forrás: <https://www.pararescue.com/>. Hozzáférés: 2016. 03. 14.

EVERSMANN, MATT – SCHILLING, DAN (ed.) (2004): *The Battle of Mogadishu. Firsthand Accounts from the Man of Task Force Ranger*. New York, Balentine Books.

HIRSH, MICHAEL (2004): *None Braver. U. S. Air Force Pararescuemen in the Afghanistan War*. New York, NAL Caliber.

KISS ÁLMOS PÉTER – BESENYŐ JÁNOS – RESPERGER ISTVÁN (2010): *Országismertető: Szomália*; Budapest, Sereg Szemle Kiadvány.

LYLE, DAVID J. (2009): *Operation Anaconda. Lesson Learned, or Lesson Observed?* Fort Leavenworth, Combat Studies Institute Press.

MUSHARRAF, PERVEZ (2006): *In The Line of Fire. A Memoire*. London, Simon & Schuster.

NAYLOR, SEAN (2006): *Not a Good Day to Die. The Untold Story of Operation Anaconda*. New York, Berkley Books.

NEVILLE, LEIGH (2013): *Takur Ghar. The SEAL's and Rangers on Roberts Ridge, Afghanistan 2002*. Botley, Osprey Publishing.

RESPERGER ISTVÁN – KISS ÁLMOS PÉTER – SOMKUTI BÁLINT (2014): *Aszimmetrikus hadviselés. Kis háborúk nagy hatással*. Budapest, Zrínyi Kiadó.

SANGVIC, ROGER N. (1998): *Battle of Mogadishu: Anatomy of a Failure*. Fort Leavenworth, School of Advanced Military Studies.

STEWART, RICHARD W. (ed.) (2010): *American Military History Volume II. The United States Army in the Global Era, 1917–2008*. Washington D. C., Center of Military History.

STROUD, GREGORY M. (2011): *SOF Integration with Conventional Forces. A Doctrine Gap?* Fort Leavenworth, School of Advanced Military Studies.

United States Forces, Somalia After Action Report and Historical Overview. The United States Army in Somalia, 1992–1994. Washington D. C, Center of Military History, 2003.

WASDIN, HOWARD E. – TEMPLIN, STEPHEN (2012): *A 6. számú SEAL-csoport. Egy elit haditengerészeti SEAL-mesterlövész emlékiratai*. Budapest, GABO.

WRIGHT, DONALD P. (et al) (2010): *A Different Kind of War. The United States Army in Operation ENDURING FREEDOM, October 2001 – September 2005*. Fort Leavenworth, Combat Studies Institute Press.

Interneten elérhető források

ALLARD, KENNETH: *Somalia Operations. Lesson Learned. CCRP Publications Series*; http://www.dodccrp.org/files/Allard_Somalia.pdf. Hozzáférés: 2015. 10. 07.

Ambush in Mogadishu: Interview Captain Haad. <https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ambush/interviews/haad.html>. Hozzáférés: 2018. 02. 24.

DI TOMASSO, THOMAS: *Battle of the Black Sea. 3rd Battalion, 75th Ranger Regiment: 3–4 October 1993*. <http://www.benning.army.mil/library/content/virtual/donovanpapers/other/STUP5/DiTomassoThomas%20CPT.pdf>. Hozzáférés: 2015. 10. 07.

Malaysian Army Weapon Systems Handbook Volume 1. Strategic Informations and Weapon Systems. Washington D. C., International Business Publications, 2007. https://books.google.hu/books/about/Malaysia_Army_Weapon_Systems_Handbook.html?id=NiuUcdJsHGkC&redir_esc=y. Hozzáférés: 2016. 03. 20.

NEUMANN, BRIAN – MUNDEY, LISA – MIKOLASHEK, JON: *The United States Army in Afghanistan. Operation ENDURING FREEDOM. March 2002 – April 2005*. <http://www.history.army.mil/html/books/070/70-122-1/index.html>. Hozzáférés: 2016. 03. 20.

PERINO, LARRY D.: *Battle of the Black Sea*. <http://www.benning.army.mil/library/content/virtual/donovanpapers/other/STUP5/PerinoLarryD%20%20CPT.pdf>. Hozzáférés: 2015. 10. 07.

RYSEWYK, LEE A.: *Experiences of Executive Officer from Bravo Company, 3rd Battalion, 75th Ranger Regiment and Task Force Ranger During the Battle of the Black Sea on 3–4 October 1993 in Mogadishu, Somalia*. <http://www.benning.army.mil/library/content/virtual/donovanpapers/other/STUP5/RysewykLee%20A.%20CPT.pdf>. Hozzáférés: 2015. 10. 07.

SMITH, KURT J.: *Task Force Ranger in Somalia. 1st Special Operational Detachment. Delta; 3–4 October 1993*. <http://www.benning.army.mil/library/content/virtual/donovanpapers/other/STUP5/SmithKurt%20CPT.pdf>. Hozzáférés: 2015. 10. 08.

The United States Army in Somalia. 1992–1994. <http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm>. Hozzáférés: 2015. 10. 07.

United Nations Operations in Somalia (UNOSOM, UNITAF, UNOSOM II). <https://www.pakistanarmy.gov.pk/AWPReview/TextContent.aspx?pId=57&rnd=200>. Hozzáférés: 2016. 03. 20.

Amerikai katonai kézikönyvek

Mountain Operations. FM 3-97.6. Department of the Army, Washington DC, 2000.

Ranger Unit Operations. FM 7-85. Department of the Army, Washington DC, 1987.

Operations In A Low-Intensity Conflict. FM 7-98. Department of the Army, Washington DC; 1992.

Medical Evacuation in a Theatre of Operations. Tactics, Techniques and Procedures. FM 8-10-6. Department of the Army, Washington DC, 2000